

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds-
och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för landskapsarkitektur,
planering och förvaltning
Självständigt Arbete • 30 hp
Alnarp 2020

FJORDPARKEN

– En studie om postindustriell stadsomvandling

Mikaela Persson • Independent Project in Landscape Architecture, 2020

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds-
och växtproduktionsvetenskap

Fjordparken; En studie om postindustriell stadsomvandling.

Titel på engelska: Fjordparken; A study of post-industrial urban transformation.

Författare: Mikaela Persson

Handledare: Gunilla Lindholm, SLU, institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Examinator: Karl Lövré, SLU, institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Biträdande examinator: Kristin Wegren, SLU, institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 30 hp

Nivå och fördjupning: A2E

Kurstitel: Independent Project in Landscape Architecture

Kurskod: EX0852

Utbildningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2020

Omslagsbild: Skapad av Mikaela Persson 2020

Upphovsrätt: Samtliga bilder/foton/illustrationer/kartor i examensarbetet är författarens egna om inget annat anges.

Originalformat: A3

Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Gestaltungsforslag, Hamnområde, Postindustri, Park, Badplats, Site, Platsomvandling, Filipstad, Oslo.

Förord

Denna uppsats avslutar min masterutbildning inom Landskapsarkitektur vid Sveriges lantbruksuniversitet, SLU. Uppsatsen motsvarar 30 högskolepoäng och har genomförts vid institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning. I samband med mina studier inom landskapsarkitektur växte intresset för att fördjupa mig i hur det är möjligt att omvandla platser utifrån platsspecifika egenskaper. Jag ville därför avsluta mina utbildning med att undersöka platsspecifika omvandlingar av postindustriella hamnområden.

Jag vill rikta ett stort tack till min handledare Gunilla Lindholm för lärarik vägledning samt goda diskussioner. Slutligen vill jag även tacka till min familj samt Kaja och Simon som stöttat mig genom hela arbetet.

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'KLA' followed by a long horizontal stroke.

Oslo 8 september 2020

Abstract

Traces of industrialization can now be found in the ports of several coastal cities and have been gaining increasing focus in various planning discourses. The aim is to determine how to create better use of the land while weaving its existing qualities in as part of the existing cities, as the challenge in some of these transformation projects is that modern ports often have similar structures and cultural themes, regardless of the areas' geographical locations and shapes.

In this thesis, I studied interpretations of the concept of site, as well as sitespecific transformations regarding postindustrial port areas. The thesis begins with a literature review that investigates the different interpretations and how these can be used in a transformation process. The theoretical background focuses on the concept of site and the site as a complex situation that includes dynamic material and immaterial aspects.

Based on the theoretical background, relevant methods were selected and used to analyze a real case in a case study. The chosen location is Fjordparken in Filipstad, Oslo, which is a postindustrial port area that the municipality plans to transform into part of the city center. The site analysis was conducted to establish how sitespecific properties can be identified and used practically in a design proposal. Indeed, the result of the analysis identified Filipstad's challenges and opportunities that further form the basis for a design proposal. The collected empirical material was tested in practice in the design proposal to assess how it is possible, based on sitespecific theories, to transform Filipstad into a part of central Oslo. The proposal can be considered a vision of how Fjordparken could contribute to the municipality's current plan proposal for all of Filipstad.

The thesis concludes with a discussion of the thoughts, questions, and conclusions that emerged in the case study. Sitespecific design is so much more than focusing on preserving the material. That the immaterial aspects are also an important aspect is a valuable lesson from this work that I will take with me further into my profession as a landscape architect.

Sammanfattning

Spåren efter industrialiseringen och dess hamnverksamhet återfinns i fler kustnära städer och har i modern tid fått allt mer fokus i olika planeringsdiskurser. Utmaningen i flera omvandlingsprojekt är dock att många hamnområden får liknande fysisk struktur och kulturella tema, oavsett platsens geografiska läge eller form. Hur skulle marker istället kunna användas på ett sätt där platsspecifika kvaliteter vävs in som en del av den befintliga staden?

I detta examensarbete har jag därför valt att studera hur begreppet site kan tolkas samt sitespecifika omvandlingar i samband med postindustriella hamnområden. Uppsatsen inleds med en litteraturstudie som undersöker hur tillämpningen av olika tolkningar av site och sitespecifika egenskaper kan se ut i en transformationsprocess. Den teoretiska bakgrunden fokuserar på begreppet site samt platsen som ett komplext fenomen, vilken innefattar fysiska, dynamiska och immateriella aspekter och egenskaper.

Utifrån den teoretiska bakgrunden analyseras en aktuell plats i en fallstudie. Platsen som valdes ut är Fjordparken i Filipstad, Oslo, vilken idag är ett postindustriellt hamnområde som kommunen planerar att omvandla till en del av stadskärnan. Syftet med platsanalysen är att identifiera sitespecifika egenskaper och undersöka hur de kan användas i ett gestaltungsförslag rent praktiskt. Resultatet av analysen identifierar Filipstads utmaningar och möjligheter, vilka vidare utgör grunden för ett gestaltungsförslag. Utifrån sitespecifika tolkningar testas den insamlade empirin i gestaltungsförslaget med syfte att undersöka hur Filipstad kan inkluderas som en del av Oslo centrum. Förslaget kan ses som en vision av hur Fjordparken skulle kunna fungera tillsammans med kommunens befintliga planförslag för hela Filipstad.

Studien avslutas med en diskussion om de tankar, frågor och slutsatser som framkommer i praktikfallet. Sitespecifik gestaltning är så mycket mer än bevarandet av det visuella och de fysiska strukturerna. Att även de immateriella aspekterna är betydelsefulla är en viktig lärdom som jag tar med mig från detta arbetet vidare ut i arbetslivet som landskapsarkitekt.

Innehållsförteckning

Inledning.....	5	
Bakgrund.....	6	
Syfte och frågeställning.....	7	
Avgränsning.....	7	
Ordförklaring.....	7	
Metod och Arbetsgång.....	9	
Litteraturstudie.....	10	
Fallstudie.....	10	
Diskussion.....	12	
Teoretisk bakgrund.....	13	
Varför platsspecifik omvandling?.....	14	
Omvandling av postindustriella hamnområden.....	14	
Förståelsen av platsspecifik design och begreppet Site.....	15	
Tolkning av site.....	17	
Omvandling av site.....	18	
Sammanfattning Teoretisk bakgrund.....	19	
Fallstudie.....	21	
Bakgrund.....	22	
Oslo Kommuns planprogram för Filipstad.....	24	
Fjordparken.....	29	
Analys av Site.....	29	
Tolkning av Site.....	33	
Omvandling av Site.....	37	
SWOT-analys av Fjordparken.....	38	
Koncept – den blågröna noden.....	39	
Program.....	39	
Gestaltningprocessen.....	40	
Förslag.....	44	
Övergripande Gestaltungsprinciper.....	46	
		Kontakt med vatten.....50
		Natur och rekreation.....53
		Flöden och mötesplatser.....56
		Dygnet runt, året runt.....60
	Diskussion.....	61
	Vad är sitespecifik utveckling?.....	62
	Metoddiskussion.....	62
	Vidare studier och fördjupning av projektet.....	63
	Referensförteckning.....	66

Inledning

Bakgrund

Under industrialiseringen, som fick sin start i Storbritannien på slutet av 1700-talet, övergick samhället stegvis från lantbruk till produktion- och industriverksamheter. Industrialiseringens främsta omvandling var att allt fler stora industrier och fabriker började etableras i städer. Tidigare låg fabrikernas fokus på att tillgodose mindre kundkretsar med de varor som de producerade, men skulle under industrialiseringen flytta fokus från en lokal till en global marknad. För att nå ut till den globala marknaden utvecklades hamnindustrin och allt fler hamnar etablerades i många kustnära städer (Store Norske leksikon, 2019). Logistiken av varor som exporterades och importerades medförde även att allt fler fabriker och industrier inrättades i anslutning till hamnarna. Fabrikena fick i sin tur ett allt större behov av lagringsmöjligheter till produkterna, och på så vis växte ett storskaligt produktionslandskap fram i många kustnära städer.

Spåren från industrialismens tid och hamnindustrin återfinns idag i många kustnära städer runt om i världen, och har under senare tid fått stort fokus i olika stadsutvecklingsprojekt. Områdena karaktäriseras ursprungligen av storskaliga strukturer och är ofta relativt identitetslösa utan liv och rörelse. Syftet med de flesta omvandlingsprojekt är att vitalisera hamnstäder, där hamnarnas läge vid vattnet ses som en stor tillgång för att skapa nya attraktiva stadsdelar samt att locka fler människor till att bosätta sig där (Diedrich, 2013). Därmed väcks frågan: hur kan marken i kustnära städer nyttjas mer konstruktivt?

Hur går en sådan omvandling till, från att platsen tidigare haft en tydlig funktion – med struktur, byggnader och ytor anpassade därefter – till att etablera nya funktioner och användningsområden, samt även integreras fysiskt med sin befintliga omgivning? Tidigare ansågs dessa områden, geografiskt sett, ligga utanför stadskärnan, men i samband med en alltmer ökande urbanisering har många städer utvidgat sina gränser och integrerat de hamnområden som övergivits på grund av att större fartyg och ändrad logistik krävt ny lokalisering av hamnen (Sieber, 2008). Som följd av globala planeringstrender och höga markpriser nära vattnet, följer ofta omvandlingen av de postindustriella områdena samma koncept, oberoende av platsens geografiska läge, egenskaper eller historia (Braae & Diedrich, 2012, s. 20).

Detta medför att många av de nybyggda områdena får samma fysiska utformning och funktion – med relativt lite grönska och hårda materialval (som exempelvis sten och betongbyggnader) – samt präglas av ett kantigt och karaktärslost intryck.

Västra Hamnen i Malmö, Nissastrand i Halmstad samt Norra Hamnen i Helsingborg är några projekt där denna typ av omvandling kan efterliknas. Befintliga byggnader har jämnats med marken och en ny betongstad har växt upp. Det finns dock några platser som på ett kreativt sätt omvandlats utifrån platsen befintliga egenskaper. Papirøen och Refshaleøen i Köpenhamn är två exempel på platser där de befintliga byggnaderna har bevarats och omvandlats till "food courts" med populära mötesplatser för många av Köpenhamns invånare och besökare. Tyvärr är denna typ av omvandlingsprojekt oftast temporära då det syftar till att "aktivera" industriområdet innan det rivs och ger plats åt ny bebyggelse. På den populära Refshaleøen har nu all aktivitet stängts ner för att förbereda bygget av ett nytt bostadsområde, precis som i de flesta andra industriområden (Byggnyheter, 2019).

Från början låg intresset för detta examensarbete i att studera platsspecifika omvandlingar samt inventerings- och analysprocessen kopplade till denna typ av platsomvandling. Efterhand som jag studerade platsspecifika egenskaper, väcktes dock nya frågor kring vad som faktiskt är platsspecifikt. Vilka egenskaper förutom de visuella besitter en plats? Ofta riktas fokus åt platsens fysiska miljö, exempelvis hur en gammal byggnad kan bevaras och omvandlas till något annat. Som nämnts ovan blir dessvärre dessa typer av projekt oftast temporära funktioner eller aktiviteter som senare tas bort för att ge plats åt något helt nytt. I postindustriella hamnområden finns stor potential för att skapa unika platser i staden. Idéen av att kombinera platsspecifika studier med omvandlingen av postindustriella hamnområden blev därmed utgångspunkten för detta examensarbete med syfte att testa teorier och sitespecifika metoder i ett aktuellt fall. För att kunna ta fram ett realistiskt förslag kopplat till kommunens befintliga vision, skulle det utvalda området för närvarande befinna sig i en förändringsprocess. Platsen skulle även vara lättillgänglig så att regelbundna studier och platsbesök skulle kunna genomföras. Eftersom jag bor i Oslo riktades fokus på att undersöka pågående stadsutvecklingsprojekt i staden. Därmed valdes Filipstads hamn ut för gestaltningsförslaget.

Syfte och frågeställning

Studiens syfte är att undersöka hur sitespecifik omvandling kan tolkas samt hur hamnområden kan utvecklas och tillgängliggöras utifrån ett sitespecifikt perspektiv. Platsspecifika studier tillämpas och testas genom ett gestaltungsförslag för Fjordparken i Filipstad, Oslo. Vidare förs en diskussion om de tankar, frågor och slutsatser som uppkommer i praktikfallet.

Studien ska besvara följande frågeställningar:

- Hur kan sitespecifik utveckling av postindustriella hamnområden tolkas, i relation till förutsättningar och kontext?
- Hur kan Fjordparken, med utgångspunkt i olika tolkningar av site, omvandlas till en del av Oslo centrum?

Avgränsning

Uppsatsen har inriktning på tolkningar om *site* och platsspecifika studier relaterade till landskapsarkitektur och stadsutveckling. Studien avgränsas till postindustriella hamnområden.

Ordförklaring

Area of control: En given geografiska yta. Denna yta har tydliga gränser mellan vad som betraktas som in- och utsida. (Eftersom begreppet inte har någon direkt svensk översättning så kommer det engelska begreppet brukas i uppsatsen.)

Area of effect: Beskriver en plats (area of control) omkringliggande områden som direkt eller indirekt påverkas av platsomvandlingen. (Eftersom begreppet inte har någon direkt svensk översättning så kommer det engelska begreppet brukas i uppsatsen.)

Area of influence: Planer, finansiering, politiska beslut, lagar och system som ofta inte är möjliga att påverka. Dessa ligger bortom områdets gränser och fysiska miljö och har stort inflytande på omvandlingsprocessen. (Eftersom begreppet inte har någon direkt svensk översättning så kommer det engelska begreppet brukas i uppsatsen.)

Blågröna värden: De värden som vatten och vegetation bidrar med till stadens livskvaliteter.

Christiania: Norges huvudstad hette tidigare Christiania fram till år 1925 då staden bytte namn till Oslo.

Løkke: En öppen och obebyggd tomt mellan hus som ofta brukades av barnen i området som lekplatser eller improviserade fotbollsplaner.

Site thinking: Ett tankesätt om platsen uppbyggd av flera komplexa komponenter. (Eftersom begreppet inte har någon direkt svensk översättning så kommer det engelska begreppet brukas i uppsatsen.)

Thinking about site: Ett tankesätt som fokuserar på platsen som ett konkret fysiskt tillstånd. (Eftersom begreppet inte har någon direkt svensk översättning så kommer det engelska begreppet brukas i uppsatsen.)

Metod och Arbetsgång

Litteraturstudie

En litteraturstudie genomförs inom ämnet omvandling av postindustriella hamnområden kopplade till teorier om site och platsspecifika egenskaper. Teorin hämtas från tryckta källor, avhandlingar och elektroniska källor från Google. Validiteten på artiklar och elektroniska källor granskas kritiskt, genom att kontrollera den ansvariga utgivaren, för att säkerställa en så hög trovärdighet som möjligt. Teorin hämtats även från SLU och Malmö Universitets bibliotek samt från tidigare universitetskurser vid Malmö Universitet och SLU.

Fallstudie

Fallstudien är en empirisk undersökning med syfte att undersöka ett fenomen i dess verkliga sammanhang (Yin, 2003). Fallstudier är kontextberoende och förutsätter studier av såväl platsen samt dess specifika egenskaper såsom omgivning, påverkande faktorer och rådande situation. I denna fallstudie undersöks Filipstad och Fjordparken som ligger i centrala Oslo. Filipstad är en del av Fjordbyen, Oslos största och mest aktuella projekt inom stadsutveckling, och består av elva sammankopplade delområden längs fjordlinjen. Fallstudien bidrar med underlag till ett gestaltungsförslag genom att testa tillämpningen av *tolkning* och *omvandling av site* (Burns & Kahn, 2005; Diedrich, 2013).

Dokumentstudier

Först undersöks den historiska utvecklingen av Filipstad för att få en djupare förståelse för platsens arv och viktiga historiska händelse. Studien genomförs med hjälp av historisk dokumentation utgiven av Oslo kommun (2011) samt observationsstudier. Vidare undersöks Oslo kommuns vision för Filipstad genom olika plan- och visionsdokument. Syftet är att förstå kommunens övergripande koncept för Filipstad, vilka även sätter ramarna för utvecklingen av Fjordparken. Detta för att få en realistisk insikt i hur parken kan bli en pusselbit i det större sammanhanget, Fjordbyen.

För att vidare undersöka strukturella skillnader efter omvandlingen, analyseras Filipstad före och efter kommunens planförslag. Analysen baseras på upplevelser och funktioner av Filipstad med hjälp Kevin Lynch (1960) koncept om platsläsbarhet. Konceptet beskriver hur människor, genom vissa specifika element, upplever bilden av en urban rumslig miljö genom en kombination av platsens identitet och den personliga upplevelsen. Elementen kan exempelvis vara fysiska gator eller en unik byggnad, men även imaginära barriärer och gränser. Dessa element definieras, enligt Lynch, som *stråk*, *noder*, *barriärer*, *områden* samt *landmärken* som tillsammans skapar den enhetliga bilden av staden (Lynch, 1960). I platsanalysen studeras Lynchs element genom en observationsstudie samt dokumentanalys där resultaten vidare presenteras i text, bilder och diagram.

Site

Med hjälp av Carol Burns och Andrea Kahns (2005) formulering av *area of control*, *area of influence* och *area of effect*, analyseras Fjordparken utifrån dess funktioner samt påverkande aspekter i syfte att förstå de olika dimensionerna av Filipstad och Fjordparken. Analysen baseras främst på studiens teoretiska utgångspunkt, med tillägg av olika plandokument från Oslo kommun. Resultaten presenteras i text och illustrationer.

Tolkning av site

Baserat på Diedrichs *tolkning av site*, genomförs en platsanalys där *fysiska*-, *dynamiska*- och *immateriella aspekter* kopplade till Filipstad och Fjordparken analyseras. Syftet är att få en bild av vilka förutsättningar platsen har och vad som kräver förbättring, samt att få en djupare förståelse för vilka möjligheter platsen inrymmer. För att förstå helheten och det komplexa nätverk varje plats är en del av, är det viktigt att studera dess beståndsdelar och göra en grundlig analys av deras inbördes förhållande (Boverket, 2006). Platsanalysen har som utgångspunkt att förstå platsens miljö- och upplevelsemässiga styrkor, brister, kvaliteter samt möjligheter, både internt och externt.

Först studeras de fysiska aspekterna, vilka omfattar visuella *strukturer* och *material*. Dessa studeras genom platsbesök, foto och anteckningar där Filipstads gatunät, byggnader samt placeringen av byggnader analyseras. Olika material på platsen inventeras i syfte att skapa en förståelse av platsens karaktäristiska miljö. Resultaten

presenteras vidare i arbetet genom text och foto.

Analysen av de dynamiska aspekterna omfattar *naturliga processer* samt *användningen av platsen*. Till de naturliga processerna studeras solförhållande, klimat samt vegetation. Eftersom Fjordparken planeras för bad och utomhusaktiviteter, är det väsentligt att analysera platsens klimat och solförhållanden. Faktorer som exempelvis vind, skugga och nederbörd kan påverka både bad- och rekreationsupplevelser negativt. Det blir därför viktigt att lokalisera de olika klimatrelaterade faktorerna för att platsens ska bli så behaglig att vistas på som möjligt. Klimatanalysen genomförs med hjälp av dokumentation från både Oslo kommun (2011) och Mitt väder (2019) för mätningar av temperatur- och nederbördshistorik. Solförhållanden undersöks med hjälp av hemsidan JeKoPhoto (2020) som redogör solens upp och nedgång vid olika årstider och väderstreck. Den insamlade informationen redovisas i arbetet med ett soldiagram skapat i Adobe Illustrator som visar solförhållanden för Fjordparken. Analysen av vegetation genomförs med hjälp av foto samt anteckningar, och presenteras genom bilder och text kopplat till vegetationen som återfinns idag på platsen. Syftet är att inventera befintlig grönstruktur samt identifiera potentiella bevarandevärden.

De immateriella aspekterna studeras genom att söka *historiska kvaliteter* och *minnen* samt att beskriva upplevelser av platsens *atmosfär*. De historiska aspekterna undersöks genom plandokumentet *Filipstad områdesregulering; Stedsanalyse* (Vedlegg 3) utgivet av Oslo kommun (2011). Detta dokument bidrar med kunskap om historiska minnen och Filipstads tidigare funktion. Den insamlade kunskapen om Filipstad undersöks vidare genom en platsinventering, där de existerande historiska kvaliteterna dokumenteras genom foto och text. Platsens atmosfär undersöks även genom platsbesök med inställningen att uppleva platsen genom sinnen. Fokus ligger på att identifiera ljud och buller eftersom det idag är ett omfattande problem, där bullertrenden de senaste åren haft en negativ utveckling (Lindqvist, 2009). Önskad och höga ljudnivåer har stor påverkan på ett områdes rekreativa egenskaper och även en negativ påverkan på människors hälsa och välmående (Folkhälsomyndigheten, 2019). Det är därmed av stor vikt att analysera bullernivåer i samband med platsutformning, speciellt för rekreativa områden. Eftersom det är svårt att mäta buller utan speciella instrument samt att platsen för Fjordparken är inhägnad, är det inte möjligt att mäta ljudnivån inom ramarna för

detta examensarbete. Buller-analysen genomfördes därmed med hjälp av diagram och kartor från Miljöstatus (2019) miljöatlas som redovisar bullernivåer för olika områden i Norge.

Omvandling av site

Analysen av Filipstads omvandling syftar till att identifiera vilken metod kommunen använder sig av för att integrera Filipstad med närliggande områden, samt vad som är den drivande motorn för genomförandet. Den insamlade informationen från fallstudien analyseras med Diedrich (2013) *omvandling av site* samt *översättnings- och interventionslägen*.

SWOT-analys av Fjordparken

En SWOT-analys används i ett tidigt skede av ett projekt för att få insikt i vilka styrkor och möjligheter som kan optimeras samt vilka svagheter och hot som kan minimeras (Projektledning, 2020). I denna studie genomförs SWOT-analysen genom att sammanställa all insamlad empiri från fallstudien och presentera den i en punkt-modell uppdelad efter Fjordparkens styrkor, svagheter, möjligheter samt hot. Detta ger en mer lättöverskådlig bild av all information presenterad i fallstudien samt tydliggör vilka aspekter som är viktiga att fokusera på i det fortsatta gestaltungsarbetet.

Gestaltungsprocessen

Gestaltungsprocessen beskriver processen från idé till förslag. I den inledande gestaltungsfasen används skissandet som en undersökande metod, där de olika skisstekniker som används för att göra analyser lyfts fram. Skisserna skapas med hjälp av penna och papper eller på iPad med programmet Autodesk SketchBook. Vidare översätts dessa skisser till 2D ritningar i Adobe Illustrator och till 3D illustrationer i Sketchup Pro. Att göra analyser i olika dimensioner, med olika metoder, bidrar till olika insikter om hur platsen kommer att upplevas.

Koncept

Konceptet fungerar som en bärande idé till designförslaget och är vägledande för gestaltungsprocessens genomförande. Baserat på Oslo kommuns vision, samt teori om landskapsdesign, utformas ett koncept framtaget just för Fjordparken.

Program

Utifrån teorin och resultaten av fallstudien utvecklas ett program som ligger till grund för gestaltungsförslaget. Gestaltungsprogrammet samlar motiv, värden och intressen, vilka gestaltningen ska svara mot, samt föreslår och förklarar utvecklingspotentialen i området. Syftet med programmet är därmed att besvara hur gestaltungsförslaget hanterar de utmaningar som platsen idag har samt identifiera de drivande elementen i parkens omvandling.

Gestaltungsförslag

Baserad på kunskap insamlad från litteraturstudien om sitespecifik omvandling och utveckling av postindustriella hamnområden samt information om Filipstad insamlad från fallstudien, testas empirin praktiskt i ett gestaltungsförslag. Fokus ligger på att skapa ett realistiskt förslag som verkar i symbios med Oslo kommuns befintliga vision. Det var önskvärt att utforma ett förslag för en plats där en aktiv förändringsprocess pågår, och där det finns förslag på hur platsen kan förhålla sig till omkringsliggande områden. Platsen som valdes även ut för att den är lättillgänglig att besöka och studera samt besitter stor potential för utveckling.

De övergripande principerna för gestaltungsförslaget är, med hänsyn till tolkning av platsens *fysiska, dynamiska och immateriella aspekter*, vägledande för hela förslaget. Vidare är gestaltungsförslaget uppdelat efter syfte och aktivitet i tre olika delar: *kontakt med vattnet, natur och rekreation* samt *flöden och mötesplatser*. Varje del beskriver, utifrån text och illustrationer, hur de olika områdena i parken kan utvecklas. Slutligen visas hur förslaget upplevs under andra tidsförhållanden, såsom vinter och natt.

Diskussion

Uppsatsen avslutas med en sammanfattande diskussion som sätter slutsatserna i en kontext, besvarar frågeställningarna samt diskuterar insikterna av begreppet *site* som studien genererat. Vidare följer en *metoddiskussion* där studiens tillvägagångssätt och metoder kritiskt diskuteras i syfte att lyfta fram brister och förbättringspotential. Diskussionen avslutas med *vidare studier av området* och belyser nya frågeställningar som uppkommit under arbetets gång.

Teoretisk Bakgrund

Varför platsspecifik omvandling?

Under 1920–30-talet intog stadsplaneringen en ny trend, modernismen, som en reaktion mot den tidigare trånga och mörka kvarterstaden. Fokus låg istället på att bygga friliggande, funktionella och luftiga bostäder med mycket ljusinsläpp (Björk, Nordling & Reppen, 2000). Enligt Nobis (2017) var modernismens största misstag att välja bort väl beprövade stadsplanestrukturer bestående av ett välintegrerat system av blandat bebyggelse med bostäder, service och verksamheter. Istället gavs det plats åt ett mer funktionssegregerat system där ett centrum för handel, arbete och nöjen omgavs av bostäder (ibid.). Med visionen om samhället som en utopi blev således problemet att samhället byggdes efter en standardiserad modell av byggnader och strukturer vilket på sikt ledde till segregation och klasskillnader. Efter drygt 50 år av modernismens inflytande i planeringen tog istället postmodernismen och nymodernismen över och fokus började allt mer riktas åt en mer hållbar och platsspecifik omvandlingsmodell.

Efter modernismens tid flyttades fokus till en omvandlingsmetod med utgångspunkt i kunskap om platsens befintliga egenskaper. Samhället och platser som byggs består av en fysisk byggd miljö med olika utformning och struktur beroende på vilken tidsepok och ideal som var aktuella under skapandet. Men för att platsen ska få ett djup och mening krävs även att hänsyn tas till platsen känsla och abstrakta egenskaper. Att bevara dessa dimensioner är viktigt för att upprätthålla miljön såväl som integriteten i människors liv som bor eller verkar inom den, men även för att skydda betydande historiska resurser från förstörelse och olämpliga förändringar (Najafi & Shariff, 2011; Mohamed & Salim, 2018).

Under senare tid har även hållbarhetsfrågan, både socialt, ekologiskt och ekonomiskt, fått stort fokus vid omvandlingsprojekt. Enligt Mostafavi och Doherty (2016) har de tidigare konventionerna inom designpraxis visat en begränsad kapacitet i att svara på den ekologiska kris som vi idag står inför. Mostafavi och Doherty lyfter därför vikten av en omvandlingsmetod som både hanterar återanvändning av befintliga urbana element och strukturer liksom våra planer för framtidens städer. Resultatet av denna typ av omvandling ger även en annan upplevelse av staden jämfört till exempel med att bygga nytt från grunden. Genom nya intressanta och innovativa

sammansättningar och kontraster mellan nytt och gammalt blir staden mer levande (ibid.). Denna typ av platsåtervinning av resterna från industristaden drar nytta av platsens tidigare sammanhang, som vidare skapar möjligheter att göras om till ett nytt sammanhang. På så vis fungerar platsen som en inspirationskälla för att skapa något nytt, där resultatet blir en helhet bestående av terrängen, det byggda och betraktarens upplevelser (ibid.).

Omvandling av postindustriella hamnområden

Under de senaste decennierna har omvandlingen av kvarlevorna från de postindustriella hamnområden hamnat i centrum för den urbana utvecklingen i många hamnstäder, där fokus har legat på att ersätta de gamla industriområdena med en ny funktionsblandad bebyggelse (Sieber, 2008). Det är enkelt att se likheter mellan dessa nya funktionsblandade hamnområdena som växer fram på flera platser i världen, eftersom de oftast får en likartad fysisk struktur och kulturellt tema, oavsett platsens geografiska läge eller form (ibid.). Diedrich (2013, s. 22) beskriver att utmaningen med att omvandla dessa industriområden ligger i att det idag finns en global modell som appliceras på platsen, utan vidare förståelse eller analys av platsen. Sieber (2008, s. 121) resonerar att skälet kan vara att en beprövad omvandlingsmodell har visat sig vara lyckad och därmed blivit standardiserad vid dessa utvecklingsprojekt. En annan möjlig orsak kan även ligga i planeringspolitiken som påverkar hamnområdena (Sieber, 2008). Det kustnära läget utgör ofta ett attraktivt läge för bostäder, vilket medför goda möjligheter till stor avkastning för eventuella byggherrar. Vinstintresset blir därmed en bidragande faktor till den homogena befolkningsgrupp som bostäderna framförallt riktas till.

Utmaningen att transformera dessa stora områden ligger således ofta i hur området ska integreras med omgivningen, och samtidigt bevara sin identitet (Diedrich, Kahn & Dahl, 2015, s. 35). Många av dessa transformationer misslyckas dock ofta i modern tid på grund av bristande kunskap om dimensioner som berör mer än platsens fysiska karaktär (ibid.). Hamnarna karaktäriseras oftast av stora produktionsområden med storskalig bebyggelse och infrastruktur, vilka tidigare försörjde staden. Än idag

kan många infrastrukturella komponenter, såsom pirer, kajer, hangarer, kranar och produktionshallar, fortfarande påträffas (Diedrich, 2013, s. 21). I många fall får dessa områden en "total makeover" där de befintliga strukturerna och byggnaderna rivs i syfte att ge plats åt nytt. Resultatet blir en omvandling utifrån platsen som en tom yta utan vidare koppling till platsens tidigare utformning eller historia. Braae (2015) är kritisk till denna typ av platsomvandling och menar att det är viktigt att det finns en sammanhållning mellan platsens historia, nutid och framtid. Diedrich (2013) riktar därmed fokus på ett mer platsspecifikt tankesätt om platsomvandling, där platsens karaktär och aspekter bevaras och vitaliseras. Braae och Diedrich (2012, s. 20) betonar även vikten av att inte bara förstå platsens historia som industrihamn, utan även vad platsen var innan industrialiseringen. Detta perspektiv gör det möjligt att utveckla idéer i symbios med platsspecifika egenskaper, istället för att implementera ett färdigt koncept på platsen. För att möjliggöra denna typ av platsspecifik omvandling, krävs därmed en djupare förståelse av vad en plats faktiskt innefattar, hur platsens värdefulla egenskaper studeras samt hur detta leder fram till ett platsspecifikt omvandlingsförslag.

Förståelsen av platsspecifik design och begreppet site

Flera av dagens designdiskurser börjar allt mer fokusera på platsspecifik design, där platsens specifika egenskaper och kvaliteter lyfts fram. Olika designers skilda uppfattning av vad en plats faktiskt är blir dock ofta en utmaning vid olika designprojekt. Arkitekter och landskapsarkitekter koncentrerar sig vanligtvis mer på den fysiska platsen och miljön i sina designutförande, medan en stadsplanerare och urbanister lägger större vikt vid exempelvis flöden, förbindelser samt sociala, ekonomiska och politiska sammanhang (Burns & Kahn, 2005; Diedrich, 2013). De skilda uppfattningarna av en plats skapar en diskrepans mellan olika designutföranden eftersom förståelsen av projektets utgångspunkt inte är densamma. Burns och Kahn (2005) beskriver att: *"grappling with site-based issues evokes the analogy of seven blind men describing an elephant: each depicts vivid aspects within reach but non correlates to another, and altogether they miss the sense of the overall object of study"* (Diedrich, 2013, s. 43).

Utifrån behovet av ett mer omfattande sätt att definiera en plats, med alla dess möjliga dimensioner, presenterar istället Burns och Kahn (2005) begreppet *site*.

För att komprimera begreppets betydelse, fokuserar studien främst på *site* ur olika perspektiv i ett designorienterat sammanhang. I svenska språket har begreppet *site* ingen direkt översättning, utan istället används vanligtvis ord som plats, tomt, mark, område, yta eller area. Dessa ord associeras dock oftast i designrelaterade sammanhang till ett fysiskt område – avgränsat från sin omgivning – där ett designproblem ska lösas inom den givna ytan, eller till en avgränsad yta – på en specifik geografisk plats – där olika fysiska objekt är placerade (Burns & Kahn, 2005). Det är därmed av stor vikt att skilja på den fysiska uppfattningen av en plats och *site*, men även att vara medveten om hur de olika begreppen skiljer sig. För att bilda sig en djupare förståelse för omfattningen av just *site* och sitespecifika egenskaper, presenteras olika dimensioner av begreppen, såsom en fysisk plats, en atmosfär eller dynamiska relationer.

Genius Loci

Den tidigare modernistiska arkitekturstilen blev efter andra världskriget starkt kritiserat på grund av bristande respekt för platsens lokala förhållanden och värden. Tidigare sågs de flesta omvandlingsprojekt som ett "blankt papper", *tabula rasa*, där olika föremål kunde placeras, utan vidare hänsyn till befintliga egenskaper (Diedrich, 2013). Det fördes ofta många analyser av lyckade platser, för att lära sig om deras proportioner, dimensioner och material, i syfte att kunna återskapa dem på en annan plats. Dessa projekt misslyckades dock ofta i den moderna miljön på grund av bristande kunskap om aspekter utöver platsens fysiska dimensioner (Vogler & Vittori, 2006). Norberg-Schulz (1982) förespråkar därmed en "fenomenologi för arkitektur", vilket är en filosofisk utgångspunkt för att beskriva och uppleva platsens *genius loci* (platsens själ) (Vogler & Vittori, 2006). Vidare definierar David Seamon (2002) fenomenologi som utforskandet av en plats genom människors personliga upplevelser, erfarenheter och känslor, där varje sinnesintryck eller händelse beskrivs som ett fenomen. Händelser, minnen, lukt, ljud, objekt, färger, synintryck, natur, intuitiva sinnesupplevelser m.m. bidrar gemensamt till platsens själ, *genius loci* (Seamon, 2002). Således är *genius loci* ett mycket komplext fenomen att definiera eftersom varje person värdesätter olika egenskaper samt har en individuell uppfattning av platsens känsla och upplevelse.

Dynamiska relationer

Siter är även en del av ett komplext nätverk av flöden, relationer och mönster, vilka alla är en del av ett lokalt, regionalt och globalt sammanhang. Inom stadsplanering är förståelsen av site som dynamiska relationer ett vanligt perspektiv i bland annat översiktsplanering, där platsens sammanhang i en större kontext är avgörande. Kollektivtrafik-kopplingar, juxtapositioner, sociala relationer, flöden och rörelsemönster är några faktorer som spelar en betydande roll för platsens funktion och syfte. Healey (2007) beskriver site som en social-relationell geografi, där rumsligheten inte är ett kontinuerligt materiellt landskap, utan en samexistens av banor tillsammans med en mångfald av historier (Healey, 2007). Dessa banor påverkar dock varandra genom juxtapositioner där deras vägar korsas. Platser ses ur detta perspektiv som en koncentration av heterogenitet placerad i en rumslig närhet, där flera geografiska områden, anslutningar, kopplingar och flöden möts (Healey, 2007, s. 208).

Det är dock inte bara fysisk rörelse som påverkar en plats dynamiskt. Platser existerar i relation till tid och cykler, vilken är en betydande aspekt som inte går att åsidosätta. Omvandlingar av stora hamnområden tar ofta flera decennier från översiktsplanering samt ekonomiska, politiska och sociala beslut, till det faktiska färdigställandet av platsen (Diedrich, Kahn & Dahl, 2015, s. 6). Utvecklingsprocessen utvecklas och förändras kontinuerligt, och så gör även ideal, trender, metoder och visioner. Då dessa stora omvandlingsprojekt vanligtvis sträcker sig över flera årtionden, är det därmed svårt att planera för vad som kommer att vara aktuellt vid färdigställandet. Utmaningen ligger då i att uppskatta vilken tid som resultatet av projektet ska vara aktuellt inom. Utöver den konstanta och rätta tidslinjen, kan tiden även röra sig i olika cykler, vilket är en viktig aspekt vid gestaltungsutföranden. Platsen har inte ett statiskt läge, utan medför olika funktioner, känslor och relationer över olika tider på dygnet och året (Healey, 2007, s. 210). Eftersom en plats är i ständig rörelse och förändring är det därmed av stor vikt att förstå dimensionen av tid.

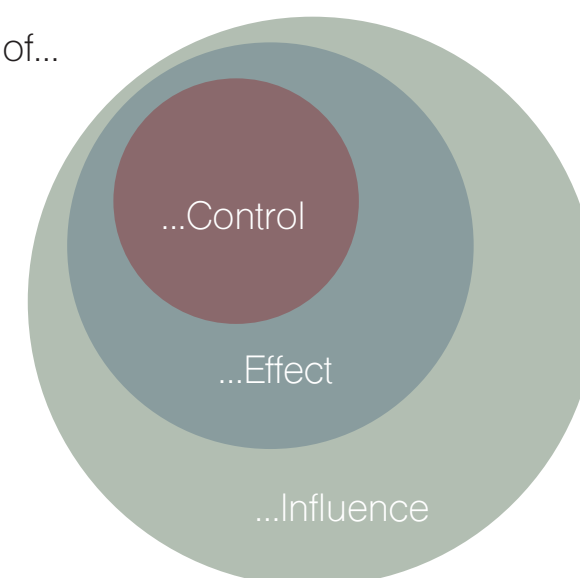
Site area

Utöver ovan nämnda aspekter menar Burns och Kahn (2005) att site innefattar mer än det som oftast upplevs. Site area fokuserar på att undersöka hur platsen faktiskt fungerar och vad som påverkar funktionen (Diedrich, 2013, s. 42). Burns och Kahn (2005) definierar site som en dynamisk *relationskonstruktion* där:

“Designers ‘construe and construct’ site from an exchange between what they see in front of them and what they wish to have there, between ideas from outside (the physical site) and inside (disciplinary norms, personal convictions, societal ideals), between the real as observed and the real as defined” (Diedrich, 2013, s.42).

Sett ur detta perspektiv, presenterar Burns och Kahn (2005) site som tre specifika area: *area of control*, *area of influence* samt *area of effect*. Area of control är ofta det första som uppmärksammas vid ett designprojekt och kan beskrivas som den givna geografiska yta där omvandlingen ska ske. Denna yta har tydliga gränser mellan vad som betraktas som in- och utsida. Dock är platsens utformning inte det enda som styr en platsomvandling. Area of influence beskriver planer, finansiering, politiska beslut samt lagar vilka påverkar förståelsen och uppbyggnaden av site, men även olika system som exempelvis topografi, spatial kontext, dränering och hydrologiska förhållanden. Dessa krafter och system, som ligger bortom områdets gränser och fysiska miljö, har stort inflytande i designprocessen och är ofta inte möjliga att påverka. Den tredje, area of effect, beskriver platsens omkringliggande områden och hur dessa påverkas av designförslaget. En ny tågstation kan exempelvis medföra att färre personer reser från de närliggande stationerna eller en ny nod kan bidra med mer aktivitet och rörelse i de omkringliggande områdena. Dessa tre aspekter överlappar varandra och kan inte isoleras från varandra i ett designprojekt. Tolkningen av dem även till förståelsen för hur olika designers tar sig an olika nivåer av sitekomplexitet (Diedrich, 2013, s. 43).

Area of...

Figur 1: Kahns tolkning av *site area*.

Sitespecifik design

Hur vet vi då vad sitespecifik design är? Eftersom begreppet site har en individuell tolkning hos olika designers, varierar således även vad som anses som sitespecifikt. Burns och Kahn (2005) skiljer därför på *site-thinking* och *thinking about site*, vilka beskriver hur en designer tar sig an förståelsen av en plats. 'Site-thinking' syftar till ett tankesätt om att platsen är uppbyggd av flera komplexa komponenter, medan 'thinking about site' fokuserar på platsen som ett konkret fysiskt tillstånd (Burns & Kahn, 2005). Genom att studera olika designprojekt med denna metod, kan vi bilda oss en förståelse av olika designers syn på sitespecifikt, deras 'site-thinking' och hur de tolkar en plats (Diedrich, 2013, s.44).

Tolkning av site

För att specificera en designers site-thinking beskriver Diedrich (2013) ytterligare två tankesätt, båda med olika uppfattning av platsen samt dess omvandling. *Tolkning av site* och *omvandling av site* kan båda analyseras genom en designers projekt där resultaten av projekten avspeglar hur stark kopplingen mellan dessa två tankesätt är. Genom att studera vilka tillägg och ändringar som gjorts på platsen är det möjligt att se designerns koppling mellan tolkning och omvandling av site. Perspektivet fokuserar på design som en förändringsprocess av den befintliga platsen, snarare än att utgå från ett "blankt papper". Genom att identifiera värdefulla sitespecifika aspekter är det möjligt att bevara och utveckla dem istället för att ersätta dem. Således kan en mer hållbar metod för platsomvandling utformas. Som tidigare nämnt, består dock site av flera olika dimensioner. Dessa dimensioner har lika stor vikt för tolkningen av en plats vilket gör att det krävs ett allomfattande tankesätt. Allt från den visuella fysiska miljön och de relationella dynamiska sambanden, till minnena och känslan av en plats. För att ta reda på hur designers tolkar och hanterar alla dessa dimensioner och de befintliga sitespecifika egenskaperna, krävs därmed ett perspektiv och en analysmetod som både innefattar fysiska, dynamiska och immateriella aspekter.

Diedrich (2013) definierar de fysiska aspekterna som strukturer och material.

Strukturer beskriver bland annat gatunät, urbanmorfologi och infrastrukturer, medan material syftar till den byggda miljön, där byggnader, större objekt och materialitet innefattas. Den fysiska miljön analyseras vanligtvis genom olika diagram och platsbesök – både före och efter ett omvandlingsprojekt – med avsikt att undersöka vad som lagts till eller tagits bort.

Vidare beskrivs de dynamiska aspekterna som naturliga processer samt användningen av platsen. Naturliga processer kan både ses som en objektiv och subjektiv aspekt, där förståelsen förlitade sig på *naturvetenskapligt driven landskapsarkitektur*-teori eller uppskattningen av naturens processer i bland annat förfall (Diedrich, 2013, s. 92). Det andra filtret, användningen av platsen, undersöker människors kontinuerliga användning av hur de offentliga ytorna brukas samt vilka befintliga rörelsemönster som återfinns.

De sista, immateriella aspekterna, beskrivs genom minnen, atmosfärer och diskurser. Minnen kan delas upp i två olika typer: personliga minnen som baseras på upplevelser och händelser kopplade till platsen samt historiska minnen. De historiska minnena kan hjälpa till att förstå en plats genom. Eftersom minnen är svåra att greppa och ständigt förändras över tid, är det därför bäst att fokusera på kollektiva minnen dokumenterade i skriftliga källor. Minnen är, precis som atmosfärer, svåra att få grepp om eftersom de produceras mellan platsen och besökaren, vilket skapar en individuell uppfattning. För att använda dessa i designprojekt är det därför lättast att, tillsammans med platsobservation, involvera redan befintliga studier av visuella, modellerade eller skriftliga dokument. Det sista filtret lyfter även fram teorier om stadsdesign, landskapsarkitektur, kulturstudier och fenomenologi, där kollektiva idéer om framtiden överförs genom rumslig reifikation. För att studera dessa krävs en analys av visuella och skriftliga designdokument, där designerns avsikter jämförs med officiella planeringsdokument.

Omvandling av site

För att förstå hur en designer hanterar och utvecklar de identifierade kvaliteterna, är det möjligt att studera dennes *omvandling av site* genom olika filter (Diedrich, 2013, s. 93). För att definiera en design som sitespecifikt krävs en länk mellan tolkning av site och omvandling av site, där designern kombinerar platsbundna egenskaper med överlappande aspekter i en oscillerande relation (Diedrich, 2013, s. 91). Enligt Diedrich kan detta beskrivas som steget innan den faktiska gestaltningen av platsen, där designerns perspektiv och förhållningssätt för urban omvandling filtreras. Dessa perspektiv kan delas upp i två filter: *översättning* och *intervention*.

Översättningslägen

De stora hamnområdena skiljer sig ofta morfologiskt från sin omgivning. Strukturer, användning och atmosfär är vanligtvis avvikande från klassiska stadsstrukturer, vilket leder till att hamnområdena upplevs som stängda och otillgängliga. Att skapa en övergång mellan dessa områden och de omgivande stadsdelarna, samtidigt som platsens specifika kvaliteter respekteras, kan därmed vara en svår uppgift att ta sig an (Diedrich, 2013, s. 93). Hur designers tar sig an denna uppgift kan enligt Diedrich delas upp i två förhållningssätt: *domesticering* och *utlänkning*. Båda förhållningssätt har en varierad grad av tolkningsfrihet av hur designern tidigare läst platsen och vad som anses värdefullt. Domesticering syftar till att integrera det gamla industriområdet med den urbana platsen, medan utlänkning handlar om att öppna den urbana platsen till det gamla industriområdet (ibid.). För att avgöra vilket perspektiv som designern använder, krävs en analys av visuella och skriftliga designdokument samt en platsanalys.

Interventionslägen

Begreppet *intervention* beskriver vad som är den viktigaste utmaningen och drivkraften för designern att genomföra i översättningen mellan hamnområdet och de angränsande urbana områdena. Designerns arbetssätt och drivkraft kan således ses genom *anslutningar* och *anslag* (Diedrich, 2013, s. 93). Anslutningar beskriver hur en designer tar sig an anslutningsmöjligheterna till de ofta stängda hamnområdena. Tillgången till vatten, vilken tidigare varit otillgänglig på grund

av industrierna samt hur industriområdet ansluter och kopplar samman med staden, har stor påverkan på platsen och den framtida utformning. Den andra aspekten, anslag, fokuserar på befintliga och framtida användares interaktion med det område som genomgår omvandling (Diedrich, 2013, s. 93). Denna aspekt gör det möjligt att förstå designerns förmåga att skapa platser som integrerar existerande och framtida platser. För att analysera interventionslägen krävs studier av designdokument samt analyser av platser före, under och efter designprocessen.

Sammanfattning Teoretisk bakgrund

Förståelsen av site

- Genius Loci
 - » Platsens själ
- Dynamiska relationer
 - » Komplext nätverk av flöden
 - » Tid och rum
- Site area
 - » Area of control
 - » Area of influence
 - » Area of effect

Tolkning av site

- Fysiska aspekter
 - » Strukturer
 - » Material
- Dynamiska aspekter
 - » Naturliga processer
 - » Användning
- Imaginära aspekter
 - » Minnen
 - » Atmosfär
 - » Diskurser

Omvandling av site

- Översättningslägen
 - » Domesticering
 - » Utlänkning
- Interventionslägen
 - » Anslutningar
 - » Anslag

Fallstudie

Bakgrund

Den geografiska platsen för studiens gestaltungsförslag, Fjordparken, är lokaliserad vid den sydligaste udden av Filipstad. Filipstad är ett hamnområde i centrala Oslo som ligger i anknytning till två nybyggda hamnområden: Aker Brygge och Tjuvholmen. Filipstad är idag ett av de största och mest aktuella omvandlingsprojekt i Oslo, där kommunen planerar att området ska utvecklas med god förankring till den resterande staden, både visuellt och funktionellt. Förståelse av Fjordparkens funktion och relation till sin omgivning kräver därmed studier av hela Filipstad, och inte bara den specifika platsen för gestaltungsförslaget, samt även studier av kommunens vision och planprogram för Filipstad och Fjordbyen (eftersom Fjordparken ska bli en del av hela staden).

Historisk utveckling av Filipstad

Filipstad har under lång tid varit en central plats för Oslos hamn- och industrihistoria. Oslos (fd. Christiania) första bebyggelse tog form redan år 1000 tack vare det centrala läget och goda hamnförhållanden. År 1624 gav Christian IV staden namnet Christiania, vilken efter grundandet fick en snabb tillväxt, dock fortfarande inom ramen av en småstad. År 1814 blev Christiania vald till Norges huvudstad och viktiga institutioner som Universitet, Norges bank och Observatoriet var starten för utvecklingen som en storstad (Oslo kommun, 2011). Det dröjde dock fram till år 1859 innan Filipstad blev en del av huvudstaden Christiania, där Havnvesentet blev tilldelade kajer längs Filipstad och utbyggnaden av området kunde starta 50 år senare. Hamnområdet brukades då främst som containerhamn och utbyggnaden av en 25 m lång kaj blev nödvändig för att få plats med kranar till den nya godsterminalen. Filipstads centrala läge och närhet till Havnebanen (järnväg för godståg) samt det låga havsdjupet var optimalt för att anlägga fler hamnar i området. År 1922 hade Filipstad ca 400 m kaj och en areal på cirka 68 000 kvm till hamnverksamhetens förfogande (ibid.).

Figur 2: Karta över Oslo centrum, Filipstad och Fjordparken.

1814

1894

1940

1985

2010

Från løkke till industrihamn

1814

Största delen av Christiania var løkke-mark och brukades till betes- och jordbruksmark som inte var tillåtet att bebygga. Staden började sakta utvidgas västerut, Filipstad var under denna tid dock inte en del av byn utan ansågs som landsbygd.

1894

Christiania går från att vara en by till en storstad och etableras som huvudstad. Filipstad integreras som en del av staden. Stadsdelen får en mer stadsmässig bebyggelse och de tidigare lantbruksmarkerna delas upp och privatiseras. Kajerna runt Filipstad byggs ut i takt med hamnutvecklingen och en järnväg från Drammen etableras.

1940

Industrialiseringen sätter sin prägel på stadsutformningen där fler människor flyttar till Christiania. Under 1930-talet blir marken i Filipstad sålt till NSB (Norges Stadsbaner) och en utbyggnad av järnvägen samt Vestbanestasjonen sker. Järnvägen brukas främst för transport av hamngods vilket medför en stark utveckling av hamn- och skeppsindustrin. Filipstadskajerna byggs även ut för att tillgängliggöra för fler skepp att lägga till.

1985

Under 1970-talet medförde avindustrialiseringen i Oslo att flera industrier lades ner och många av de dåvarande fastigheterna omvandlades till bostäder. Ett decennium senare invigs även Oslotunneln (järnvägstunnel) som sammanbinder staden från öst och väst. Vestbanen blir då överflödigt och läggs ner.

2010

Under 1980-talet brukas Filipstad kajer främst till containrar vilket medför att fler stora kranar införs. Verksamheten fortsätter fram till 2003 innan den mesta av hamnverksamheten läggs ner och flyttas till Sjursøya längre österut. Fokus ligger nu istället på områdesutveckling och att transformera de tidigare hamnarna till en del av stadskärnan.

Figur 3: Vänster; Historisk förändring av Filipstad och Oslo. Källa: Oslo kommun.

Oslo kommuns planprogram för Fjordbyen og Filipstad

Fjordbyen

Filipstad är en del av Fjordbyen som sträcker sig längs stadens vattenlinje och är idag ett av Oslos största utvecklingsprojekt. Enligt Oslo kommun (2008) ska projektet bidra med variation, tillgänglighet, kultur- och rekreationsupplevelser för alla. Hamnområdena ska frigöras till nya stadsdelar med god täckning av kollektivtrafik, gång- och cykelförbindelser samt klimatvänliga byggnader. Fjordbyen består av elva olika delområden, där varje område har sina egna fysiska och historiska förutsättningar som bidrar med variation och mångfald till staden. Vattnet ses som ett gemensamt stadsrum som alla ska ha möjlighet att bruka, och därför är vikten av tillgänglighet betydande. Staden blir ett rum som binder ihop vatten med naturen: "The blue and the Green, the City in between", Oslos motto (Oslo kommun, 2008).

Oslo kommuns gemensamma vision för Fjordbyens alla delområden (inklusive Filipstad) är bland annat att:

- » Innehållet ska främja innovation.
- » Fjordbyens områden kommer att organiseras för rekreation och fysisk aktivitet på land och till sjöss.
- » Vattenytan ska inkluderas i Fjordbyens rekreationsområden.
- » Varje delområde i Fjordbyen ska ha både allmänningar och parker.
- » Kulturarv, både i delområden och i angränsande områden, ska beaktas i planeringsarbetet.
- » Fjordbyen ska vara en arena för alla och ska bidra till mångfalden.
- » Alla planerade byggnader och utomhusområden avsedda för allmänheten i Fjordbyen ska kunna användas av alla i största möjliga utsträckning.

Figur 4: Karta över Oslo og Fjordbyen. Källa: Oslo kommun.

Filipstad

Kommunen har idag tagit fram ett planförslag för Filipstad, där de nya kvarteren är uppdelad i rutnätsstruktur med byggnader på tre till nio våningar. Största delen av byggnaderna planeras till bostäder samt några av dem till näringsverksamhet. Planen är att skapa en "klassisk" kvartersstad med butiker og verksamheter på bottenplan ut mot gatan og bostäder på resterande våningar. För att täcka behovet för förskola og dagis för de nya bosatta i Filipstad, planeras fyra stycken

förskolor (tre av dem på olika byggnaders tak). En skola med idrottsanläggning och simhall ska även finnas i anknytning till den nuvarande kryssningsterminalen. Vid kryssningsterminalen går idag kryssningsfartyg mellan Oslo och Kiel och anses vara en viktig tillgång för turismen i Oslo. Därmed planeras det att den bevaras, med några justeringar, i Filipstads framtidsplan.

Väg E18 planeras att överdäckas för att få en bättre sammankoppling med bostadsområdet Skillebekk norröver. Järnvägen planeras även att byggas bort helt, vilken tillsammans med överdäckningen av motorvägen tar bort den största barriären och bullerkällan i området. Istället ska ett nytt grönområde införas som kopplar samman hamnpromenaden och Aker Brygge med Frogner Stranda. Den nya hamnpromenaden ska sammanlänka de olika mötesplatserna och grönområdena i området (se figur 5). Bland dessa planeras ett nytt torg vid Ali Plass och en ny park, Fjordparken, vid södra udden av Filipstad. Fjordparken blir den största i området och verkar som en målpunkt för möten och kollektivtrafik längs hamnpromenaden. (Oslo kommun, 2008)

Figur 5: Oslo kommuns planförslag av Filipstad. Källa: Oslo kommun.

Filipstad före och efter kommunens planförslag

Filipstad är idag ett relativt avskilt område som inte har några direkta kopplingar till närliggande platser. Kommunen planerar att tillgängliggöra området genom att bygga över befintliga barriärer och skapa nya målpunkter. Genom att analysera hur dessa *noder*, *landmärken*, *stråk*, *barriärer* och *områden* är organiserade i relation till varandra är det möjligt att skapa sig en förståelse av hur Filipstad upplevs och fungerar (Lynch, 2000). Nedan analyseras planerna före och efter kommunens planförslag i syfte att se vilka strukturella förändringar av stadsbilden som sker.

Noder

Noder är intensiva knutpunkter där människors vägar korsas (Lynch, 1960). De används ofta som lokaliseringpunkter och är i de flesta stadsbilder en dominerande referenspunkt. Noder behöver inte ha specifika karaktäristiska drag, utan utgörs främst av en koncentration av korsningar.

De finns idag två närliggande noder där många människor möts och korsar varandras vägar: Bryggetorget och Brynjulf Bulls Plass. Bryggetorget är ett relativt nybyggt torg med många omkringliggande restauranger och affärer. Närheten till vattnet och de olika konstverken lockar många turister samt lokalinvånare. Brynjulf Bulls Plass är hållplats för både kollektiv-båtar ut till de närliggande öarna samt för spårvagn. För de flesta resenärer från centrum är detta den närmsta hållplatsen till Aker Brygge och Tjuvholmen, vilket skapar en naturlig samlingsplats med mycket rörelse som ligger i anknytning till ett av de mest populära stråken på Aker Brygge. I framtiden planeras två större noder, Fjordparken och Ali plass, där Fjordparken ska locka människor med bad och rekreativsmöjligheter och Ali plass ska bli ett torg med närliggande affärer och butiker.

Landmärken

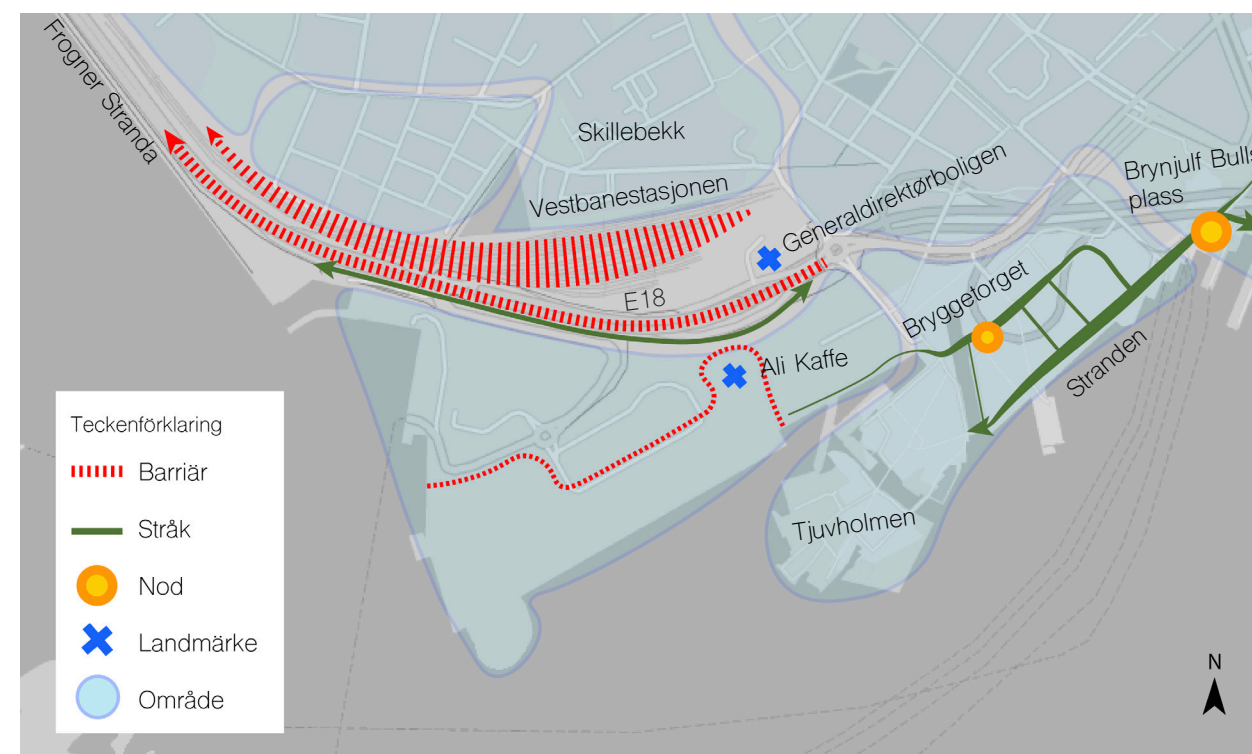
Landmärken definieras ofta som fysiska objekt som på något vis skiljer sig från sin omgivning. De kan utmärka sig både genom lokal kontrast i arkitektur, form eller färg, men även genom att vara synliga från andra platser tack vare sin höjd eller storlek. Personer som är nya i ett område orienterar sig ofta efter landmärken (Lynch, 1960).

De finns idag två landmärken närliggande Fjordparken: Ali kaffebränneri och generaldirektörens bostad. De båda landmärkena är av historiskt värde och skiljer sig från sin omgivning. Ali kaffebränneri är utmärkande tack vare dess lysande skyltar samt byggnadens höjd som sticker ut från stadssiluetten. Generaldirektörens bostad är en gammal byggnad från løkke-tiden som genom sin historiska arkitektur och placering på en upphöjning urskiljer sig från omgivande byggnader och struktur. I kommunens planförslag finns dock inte planer på att bevara Ali kaffebränneri, utan dess historiska värde lever vidare genom ett nytt torg: Ali plass (Oslo kommun, 2013). Ett nytt landmärke, i form av ett högt tolv-våningshus, planeras i anknytning till kryssningsterminalen och kommer vara synligt på långt håll.

Stråk

Stråk beskrivs som banor där människor rör sig längs och är, enligt de flesta människor, det mest dominerande elementet i det urbana landskapet (Lynch, 1960). Dessa är ledande och viktiga för orienteringen i en stad och kan utgöras av exempelvis vägar, järnvägar, cykelbanor eller fasader längs en byggnad.

Det mest befolkade stråket i närhet till Filipstad är Stranden som sträcker sig från Brynjulf Bulls Plass till Tjuvholmen. Stranden är en promenadgata som går längs vattnet med utsikt över de omkringliggande öarna. Längs andra sidan ligger flertalet butiker och restauranger med populära uteserveringar året runt som lockar många besökare. Parallellt med Stranden ligger Holmensgata, vilken är ett relativt nybyggt stråk med en mer intim känsla. Likt Stranden, ligger här flertalet butiker och restauranger med ljusslingor mellan byggnaderna. Holmensgata kopplas samman med Filipstads kaj, vars slutpunkt utgörs av ett staket. Längs E18 sträcker sig även ett transportstråk med gång- och cykelbana. Efter kommunens planförslag kommer stråket vid Holmensgata att förlängas och strandpromenaden att fortsätta längs vattnet fram till Fjordparken. Stråket sträcker sig vidare norrut förbi kryssningsterminalen och fortsätter sedan västerut mot Frogner Stranda, vilket på så vis kopplar samman Filipstad med resterande Fjordbyen. En diagonal gågata, vilken sträcker sig fram till rondellen i områdets nordöstra ände, planeras även genom Filipstad.

Figur 6: Diagram över Filipstad baserat på Kevin Lynch koncept om platsläsbarhet. Filipstad *före* omvandlingsförslaget.

Figur 7: Diagram över Filipstad baserat på Kevin Lynch koncept om platsläsbarhet. Filipstad *efter* omvandlingsförslaget.

Barriärer

Barriärer (gränser) är ofta linjära element som skiljer två områden från varandra. Det kan både vara fysiska element som vägar, järnvägar, vatten och ogenomträngliga föremål, eller även känslomässiga avgränsningar. De tenderar ofta till att fragmentera miljön och bryta anslutningar, vilket skapar en begränsning i rörelsemönstret för många människor (Lynch, 1960).

Idag är hela området runt Fjordparken inhägnat på grund av platsen är till hamnindustriens förfogande. Platsen har därmed många barriärer, både fysiska och mentala, i form av staket, bommar och skyltar som tydligt visar att det inte är tillåtet att vistas på platsen. Väg E18 sträcker sig längs norra delen av Filipstad och avgränsar området med övriga staden. E18 tillsammans med Vestbanestasjonen utgör således områdets största fysiska barriär, men som i kommunens framtida planförslag planeras att tas bort. Väg E18 och Vestbanestasjonen ska överdäckas för att koppla samman Filipstad med Skillebekk, vilket gör att Filipstad blir mer tillgängligt norrut. En ny barriär förväntas dock när kryssningsterminalen byggs ihop med bland annat en skola, där hela ytan tillsammans med terminalen, parkering, byggnader och uteareal för skolan medför att ett stort område blir semi-privatiserat.

Områden

Områden är en tvådimensionell yta som människor använder sig utav för att strukturera det urbana landskapet. Dessa referensområden beskrivs oftast som en känsla av att antingen vara innanför eller utanför. Områden kan vara stadsdelar eller areal som urskiljs genom tematiska upprepningar av exempelvis arkitektur, topografi, struktur eller byggnadsidentitet, men även genom imaginära egenskaper såsom mentala avstånd, buller eller intensitet (Lynch, 1960).

I området omkring Filipstad möts nytt och gammalt. Hela hamnen har en enhetlig struktur från industritiden med storskaliga byggnader samt stora öppna ytor med väldigt lite rörelse och aktivitet. Norr om hamnområdet ligger området Skillebekk med flerbostadshus uppförda under 1920–30 talet. Området har en enhetlig karaktär med tegelhus med fyra till fem våningar samt semi-privata grönområden mellan byggnaderna. Området nordöst om Filipstad samt några av kvarteren norr om järnvägen har klassisk rutnäts-struktur med stängda innergårdar och enhetlig

arkitektur från slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Denna struktur associeras oftast med vad många människor anser som "stadskärna". Öster om Filipstad finns de relativt nybyggda områdena Aker Brygge och Tjuvholmen som stod färdigbyggda 1998 respektive 2014. Strukturen skiljer sig här från de närliggande områdena eftersom byggnaderna är av modern arkitektur där varje byggnad skiljer sig, i både form och material, från den andra. Husen är på nio till elva våningar och ligger i ett ojämnt gatumönster, vilket skapar olika intressanta rum bland kvarteren. Efter kommunens planförslag kan det tolkas att Filipstad kommer få samma typ av struktur som Aker Brygge och Tjuvholmen. Detta gör att hela området som är beläget vid fjorden kan betraktas som ett enhetligt område då arkitekturen och användningen är densamma. Området runt kryssningsterminalen och skolan blir ett område som blir semi-privatiserat och kommer endast att vara tillgängligt för skolelever och kryssningsbesökare. Det sista nya området blir Fjordparken som genom sin natur och öppenhet skiljer sig från sin urbana omgivning.

Figur 8: Landmärke, Ali kaffebränneri.

Figur 9: Stråk, Stranden, Aker Brygge.

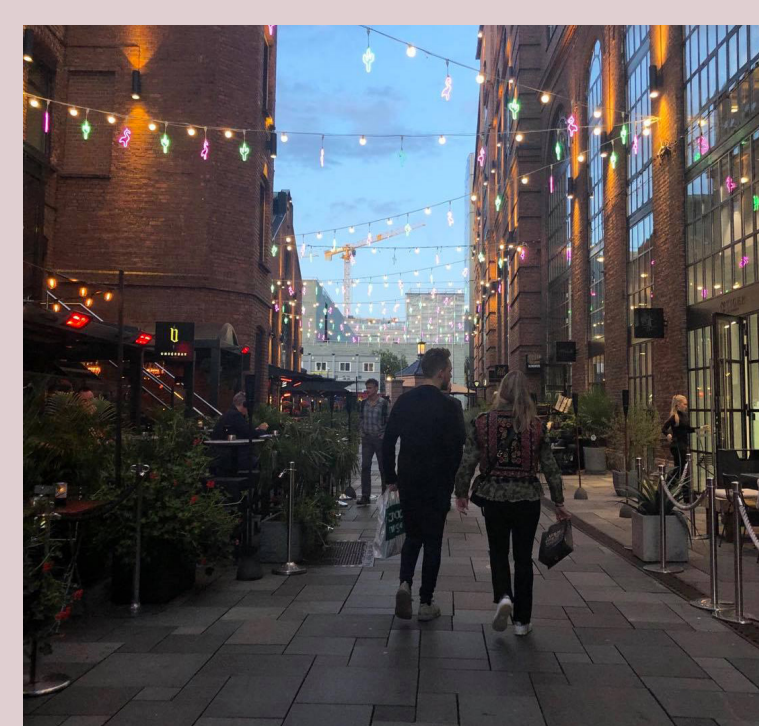
Figur 10: Barriär, väg E18.

Figur 11: Nod, Brynjulf Bulls Plass.

Figur 12: Område, Tjuvholmen.

Figur 13: Stråk, Holmensgata.

Fjordparken

Den specifika siten som gestaltningsförslaget fokuserar på är Fjordparken, vilken är belägen längst ut på södra udden av Filipstad. Det planerade arealen för parken är 41 100 kvm och ska enligt Oslo kommun (2008) förlänga stadskärnan ut i hamnen. Eftersom antalet invånarantalet i centrala Oslo ständigt ökar, ökar även belastningen av de befintliga parkerna. Kommunen vill därför etablera en ny central park för aktivitet och rekreation i vattnet och på land för att stärka utvecklingen av stadens blågröna attribut, vilket är viktigt för Oslo som turism- och bostadsmiljö samt för profileringen av staden internationellt. Det anses viktigt att synliggöra Oslos identitet som en innovativ kunskapsregion, både sett från land och vatten (Oslo kommun, 2008).

Enligt Oslo kommuns planprogram (2008) ska parken vara områdets centrala attraktionspunkt och skapa nya aktivitetsmöjligheter vid och i vattnet. Parken ska verka som en öppen och tillgänglig övergång som kopplar samman stad och fjord genom gröna förbindelser till stadens övriga grönområden och parker. Samtidigt ska den uppmuntra till rekreation och fysisk aktivitet samt skapa möjlighet för temporära event och arrangemang. Planeringen ska ske med stor hänsyn till historiska värden, sol- och väderförhållanden samt att ingen brukargrupp får exkluderas (Oslo kommun, 2008). Planprogrammet beskriver hur de offentliga stadsrummen mellan vatten och land ska verka som drivkraft för staden i sin helhet:

“Gate- og byromsstrukturen skal utnytte overgangssonens betydning mellom by og fjord. Strukturen bør i størst mulig grad gi åpenhet og gjennomsiktighet fra eksisterende by mot fjorden og omvendt. Byrommene skal lokaliseres gunstig ift. sol, lokalklima og nærhet til sjøen. Funksjoner for opphold og aktiviteter for ulike brukergrupper og offentlig kommunikasjon skal legges til byrommene. Bebyggelsens funksjoner skal sikre aktivitet i byrommene over store deler av døgnet.” (Oslo kommun, 2008, s. 11)

Analys av site

För att undersöka Fjordparkens funktion samt vad som påverkar eventuella designbeslut, görs en analys med hjälp av Burns och Kahn tolkning om "site

Figur 14: Oslo kommuns planförslag, offentliga uteareal. Fjordparken markerat med rött. Källa: Oslo kommun.

area” som delas upp i tre filter: *area of control*, *area of influence* och *area of effect*.

Area of control

Den fysiska ytan för gestaltningsprojektet är Fjordparken som är lokaliserat längst ut på södra udden av Filipstad. Det geografiska området är avgränsat efter Oslo kommuns planförslag över Filipstad, där en specifik yta avgränsats för parkmiljö (Oslo kommun, 2013). Platsen har tydliga fysiska gränser med vattnet i söder samt den planerade terminalbyggnaden i norr som ger området dess geografiska form och utgör ytan för gestaltningsförslaget.

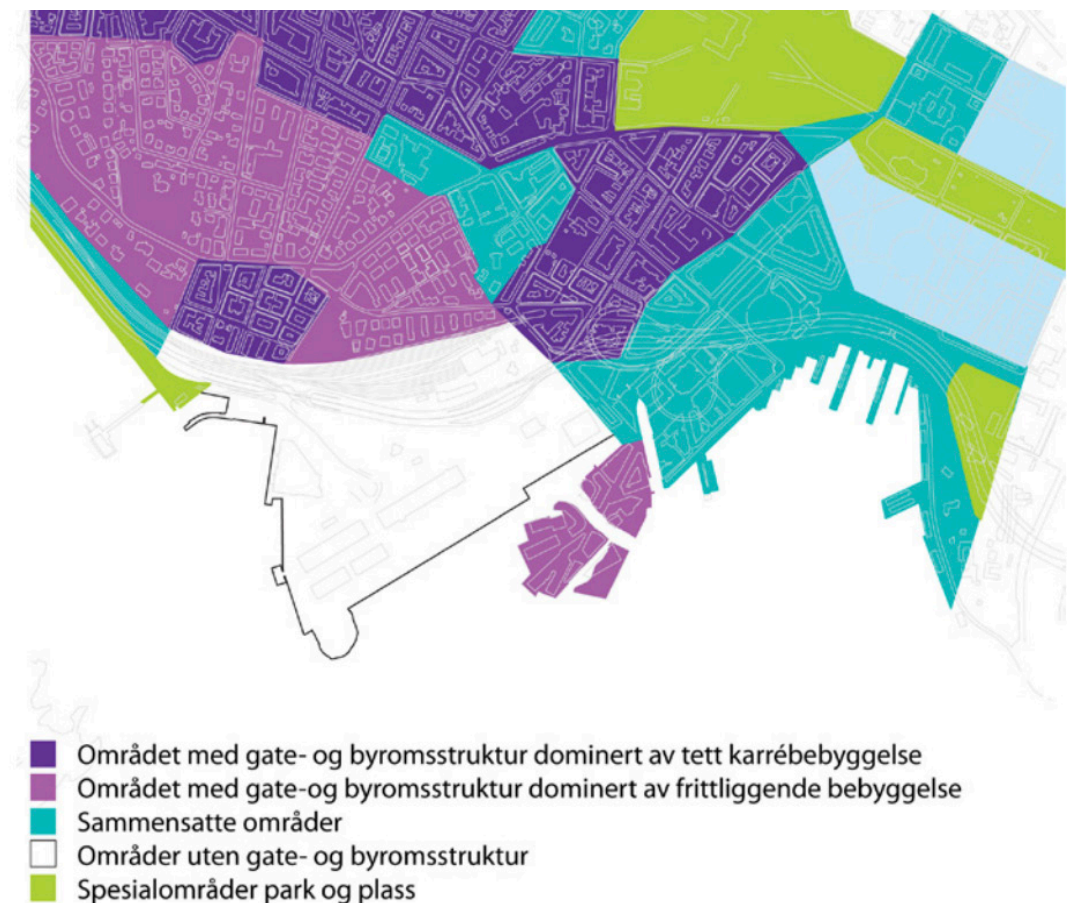
» Fjordparken

Area of influence

Fjordparken og Filipstad har mange aspekter med stort innflytande på projektet og platsen. Oslo kommune er aktøren med størst innflytande som gjennom deres visioner og planer styr området framtidige utvikling og form. Dessa beslut påverkas vidare av økonomiske, økologiske, politiske, og sosiale verdene som alle ska verka i symbiose for å nå slut visionen. Kommunen ansvarar även for å ta fram bindende detaljplaner for å reglera markanvändningen og hur området ska bebygges, vilket i sin tur styrs av blant annet plan- og bygglagen (Plan- og bygningsloven), miljøbalken (Forvaltningsloven) samt flere andra lagar og bestemmelser.

Fjordparken og Filipstads attraktive sentrale l ge, med blant annet n rhet til vannet og populære bes ksm l, bidrar även til høge markpriser. De nuværende mark garna har således möjlighet   selge av marken til et h gt pris, vilket lockar mange byggherrer og interessenter til   g re gode investeringar. De høge markpriserna resulterer dock oftest i eksklusive og dyre bostäder i s fte for mark garna   få så h g avkastning som m jligh t. På så vis f r vinstintresset og den økonomiske drivkraften även stort innflytande på platsens framtidige karakter og utforming. Ut ver  konomi og lagar anses även Filipstads historiske verdi samt n rhet til havet sætte stor prägel på området karakter. Utviklingen av Fjordbyen medför  t hele staden växer mot vannet og mange av de tidligere industriområdene har fått ge vika for  t utvide stadskärnan og ge n rhet til vannet. Fjorden influerer området positivt gjennom  t skape en sterk karakter, bidra med et attraktivt rekreasjonselement samt skape tilg ng til staden. Dock utg r fjorden även et hot gjennom eksempelvis framtidige  versv mninger og andre havsn re problem samt som en barriere mot nærliggende områden som eksempelvis Tjuvholmen. Följaktligen har vannet og fjorden et v ldig t stort innflytande på området, både karakteristisk og funksjonelt.

Vidare har även platsens spatiale kontekst stort innflytande på platsens funksjon. Platsens omgivende stadsstruktur  r betydnende for hur området kan integreres med sin omgivning rent strukturelt. Filipstads omkringliggende områden  r pr glet av l kke-egendomar som successivt fylles ut med bostäder. Stads- og gatustrukturen samt byggnadstypologien  r därför tydelig t oppdelat i ulike fragment d r varje del växte fram över ulike tidsperioder (figur 15) (Oslo kommune, 2011). De ulike tidsperiodene syns även tydelig t i m ngden gr nstruktur i gaturummen følger de ulike omr destypologier (figur 16). Området med friliggende bebyggelse har mer inf llet gr nstruktur  n områdene med kvartalsstruktur.

Figur 15: Diagram över omr destypologi, Oslo. Källa: Oslo kommune, 2011.

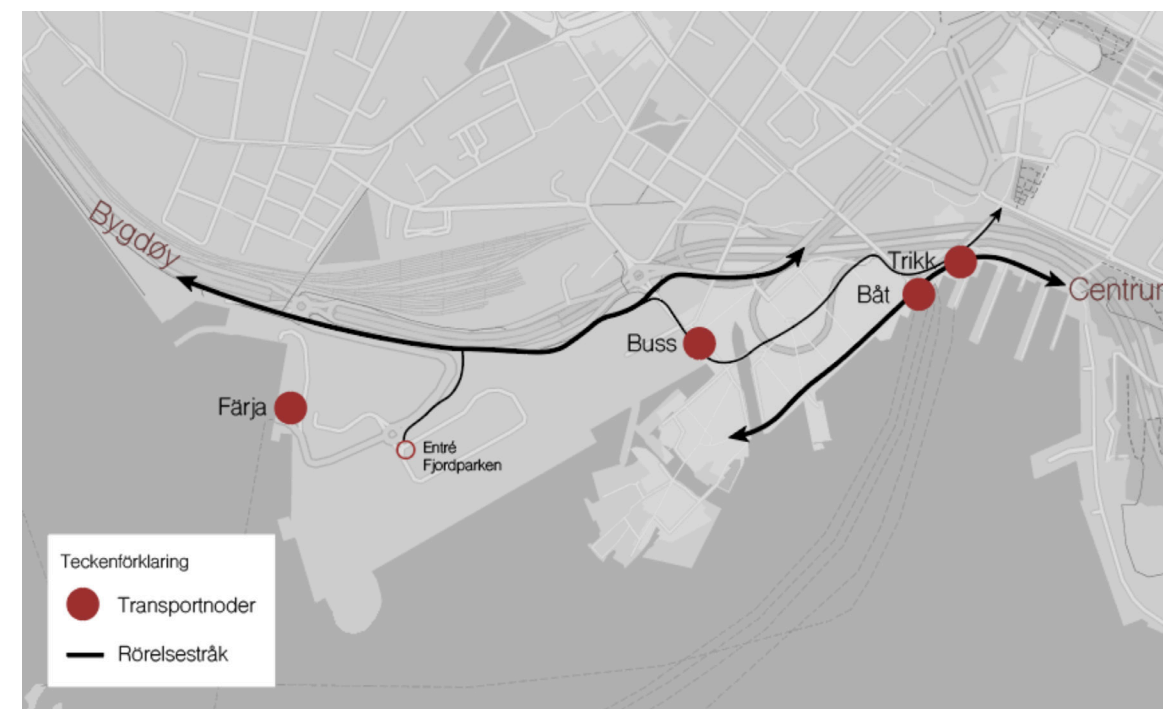
Figur 16: Plan över grönstrukturer, Oslo. Källa: Oslo kommune, 2011.

Figur 17: Karta över promenadstråk markerat i rött. Källa: Miljøstatus, 2020.

Områdets tillgänglighet och kopplingar utgör även en viktig faktor för hur platsen kopplar samman till sin omgivning. Vad som anses tillgängligt är dock individuellt beroende på rörelseförmåga och fysik vilket gör det svårt att mäta. Olika transportmöjligheter ökar dock möjligheten för att fler människor ska kunna ta sig till en plats. I sin tur skapar kopplingar mellan platser naturliga flöden och rörelse som ger underlag för att fler transportmöjligheter etableras.

Som tidigare nämnt är Stranden och Holmensgata de stråk där flest människor rör sig eftersom de kopplar samman centrum med Filipstad och Aker Brygge. Norr om Filipstad går en vältrafikerad gång- och cykelbana som sträcker sig från centrum vidare ut till Bygdøy. Som en avstickare från gångbanan viker den av in mot Fjordparken där den plötsligt tar slut vid den enda entréen som idag finns till den framtida Fjordparken. Dock är entréen inte tillgänglig att ta sig in igenom eftersom den blockeras av ett högt staket. Den nuvarande strandpromenaden som sträcker sig längst fjordlinjen får ett abrupt slut av ett staket vid Filipstad. Stråket börjar igen norr om Filipstad och det är tydligt att stråket ska kopplas samman (figur 17).

Figur 18: Diagram över rörelsestråk och transportnoder (endast gång och cykel, ej bil).

Förbindelserna med kollektivtrafik är idag goda. Det är tillgängligt att ta sig till Filipstad både med buss, trikk, båt och färja. Idag går det tre båtlinjer (B10, B20, B1) ut till de omkringliggande öarna. Utöver dessa finns även fem linjer för sommarbåtar som går till olika små-öar runt omkring i Oslofjorden. Vid Aker Brygge och Brynjulf Bulls Plass finns ett trikk-stopp där linje 12 passerar. Trikk 12 knyter an till Oslos två största transportnoder, Jernbanetorget (centralstationen) och Majorstuen, som ansluter både till metro och regionbuss/tåg. I anknytning till Filipstad finns även en busstation med fyra olika linjer (81, 33, 21, 54) som sträcker sig i olika riktningar över hela Oslo.

Figur 19: Entrén till Fjordparken idag.

- » Kommunens riktlinjer och visioner
- » Detaljplaner, PLB och andra lagar
- » Markägare
- » Vinstintressen
- » Historiska värden
- » Vatten
- » Spatial kontext

Area of effect

Omvandlingen av Fjordparken påverkar givetvis sin direkta omgivning eftersom den planeras bli en del av stadskärnan. Då området idag är relativt avstängt, kommer den ökade tillgängligheten i samband med gestaltningsförslaget bidra med mer rörelse och aktivitet. Filipstad är idag även en viktig pusselbit av utvecklingsprojektet Fjordbyen, där Filipstad utgör ett av de största områdena längs kusten. Färdigställandet beräknas få stor effekt på Oslos rekreativa kvaliteter, turismen och tillgängligheten till fjorden. Den utvidgade stadskärnan påverkar även Oslo som helhet då hela staden utvidgas och skapar fler möjligheter för exempelvis arbete, boende och nöjen. Dessutom inkluderas även nya kollektivtrafikförbindelser till befintliga transportnätet, vilket ökar konnektiviteten i både Filipstad och i hela staden.

- » Närliggande områden
- » Fjordbyen
- » Oslo

Tolkning av site

För att kartlägga och identifiera betydelsefulla aspekter av den framtida utformningen och designen av Fjordparken, utförs en tolkning av site baserat på Diedrichs (2013) teorier. Tolkningen av den framtida parken studeras genom tre aspekter: *fysiska*, *dynamiska* och *immateriella*.

Fysiska aspekter

Strukturer

Området har, precis som de flesta hamnområden, väldigt storskalig struktur som vittnar dåtidens industriella verksamheter. Strukturen av hela området är produktionsanpassad med stora avstånd och gator formade efter ett relativt rakt formspråk. Gatorna är få, men breda och med god plats för lastbilar och andra godstransporter att ta sig fram. De stora sten- och plåtbyggnaderna möter gatan med höga och opaka väggar, vilket ger en känsla av en stängd och privat atmosfär där människor egentligen inte ska vistas. Även fönstrens placering, flera meter ovanför marken, ger väldigt stora mentala avstånd.

Material

Filipstad domineras av hårda material såsom betong, plåt, asfalt och metall, vilka har slitits ned och rostat med tiden. Byggnaderna består främst av plåt och betong med infall av metallelement. Markunderlaget består till största delen av grov asfalt som är utlagd i fläckar över området. Marken är väldigt sliten och ojämn med många hål och gropar, vilket gör den olämplig för gående och cyklister att ta sig fram på. Längs några av de gamla järnvägsspåren är marken betonglagd för ett finare och jämnare markunderlag.

Inom området finns även ett fåtal stadsmöbler som även dessa är gjorda i hårda material såsom betong och plåt. Möblernas funktion är ämnade till att dirigera fordonstrafik, där betongsuggor blockerar vissa vägar och infarter samt information- och förbudsskyltar visar vart det är förbjudet att köra. Det finns idag inte några offentliga möbler för människor (exempelvis bänkar eller soptunnor), vilket gör det tydligt att platsen inte är ämnad för att människor ska uppehålla sig där.

Figur 21: Vy över Filipstad idag. Källa: Oslo kommun.

Betongsuggor.

Järnvägsräls

Ojämn asfalt.

Rostigt brunnlock.

Förbudsskylt.

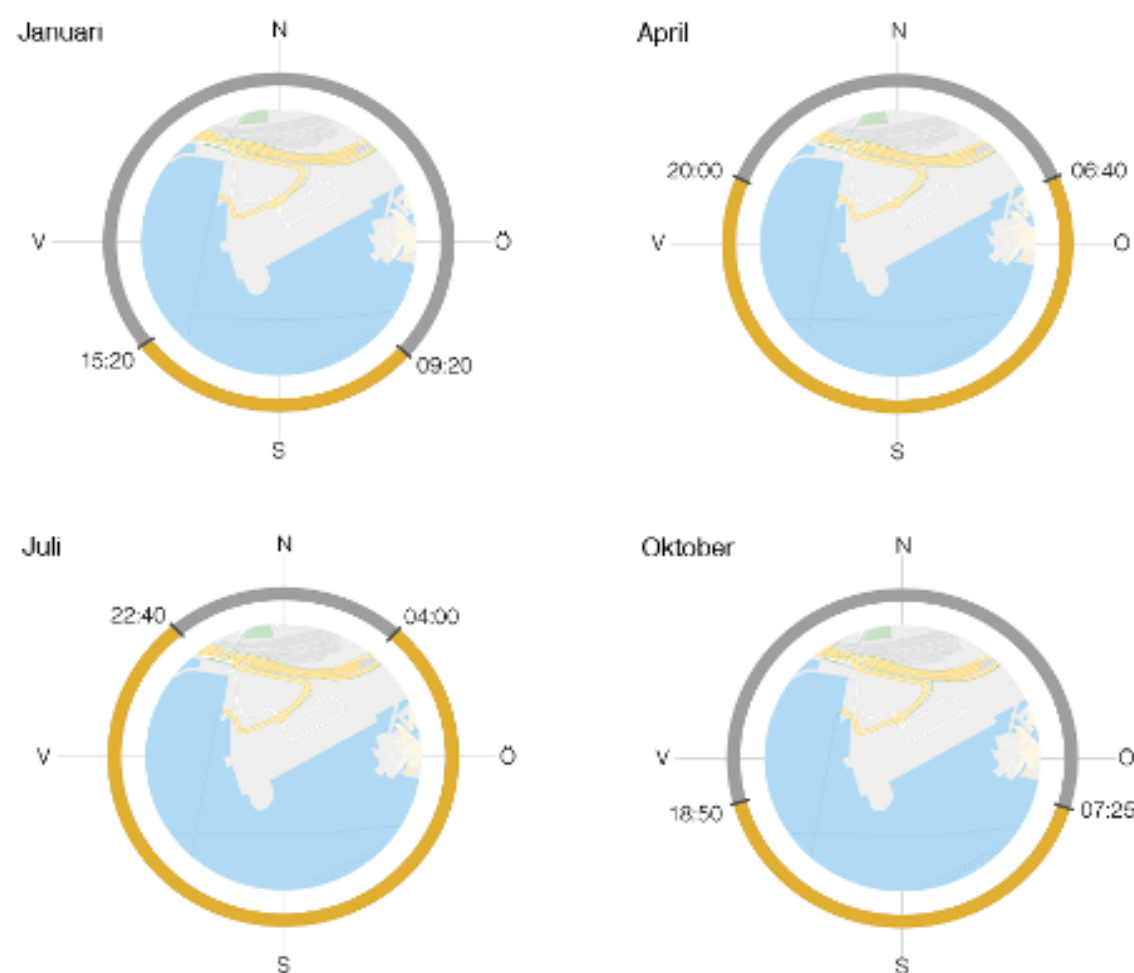
Figur 20: Inventering av material på Filipstad.

Dynamiska aspekter

Naturliga processer

Det största naturliga elementet är den omkringliggande fjorden. Vattnet är en dynamisk utfyllnad som dominerar området från öst till väst och är starkt identitetsskapande för Filipstad. Havsnivåförändringar påverkar känslan av närhet till vattnet och har ett stort rekreativt värde, men utgör även ett hot där framtida översvämningar är ett faktum. Över tid har hamnindustrin tagit kontroll över vattnet genom att bygga ut kajerna så att fjorden, precis som många andra naturelement, fått skjuta undan för människans behov.

Sol och klimat är en annan identifierad naturlig process som påverkar områdets upplevelse. Filipstad är beläget på Oslos lägsta punkt, väl skyddat, längst in i Oslofjorden som är omgivet av skogsklädda åsar i väst, öst och norr, vilket ger gott skydd mot vind och väder (Oslo kommun, 2011, s. 45). Under vinterhalvåret

Figur 22: Soldiagram över Filipstad.

är vinden främst nordlig, vilket medför att det är relativt vindstilla under vintern. Om sommaren är det främst sydlig vind, vilket gör det lite mer blåsigt under sommarhalvåret. Generellt har Oslo varma somrar och kalla vintrar med mycket snö. Nederbörden är relativt jämnt fördelat över året, och jämfört med Stockholm har Oslo mycket mer nederbörd (Stockholm 510mm/år jf. Oslo 815mm/år) (Mitt Väder, 2020). Solförhållanden för Fjordparken är väldigt goda. Söderläget ger platsen mycket sol under hela dagen, året runt, oberoende av omkringliggande byggnader (figur 17). Endast under högsommarkvällar kan solen skymmas bakom färjeterminalen.

Grönska och vegetation är en naturlig process som tenderar att ta över områden som inte underhålls, men den kan även vara planerad i exempelvis rekreationssyfte eller för att skapa mjuka kontraster i urbana miljöer. Idag finns nästintill ingen vegetation i Filipstad, med undantag av ett litet planterat vildvuxet buskage vid en parkeringsplats och ett fåtal relativt unga, planterade träd.

Figur 23: Buskage som ramar in parkeringsplatsen.

Figur 24: Ett av få träd som idag finns på platsen.

Figur 25: Gatlampa som inte är i bruk.

Figur 26: Fasadbelysning längs en industribyggnad.

Användning av platsen

Flöden och människors rörlighet är dynamiska processer som både kan ses som naturliga, men även möjliga att påverka. Platsen utformning, placering av möbeler samt förbindelser mellan noder påverkar hur vi människor använder oss utav och rör oss i den urbana miljön. Filipstad har idag ytterst lite rörelse och aktivitet, där kryssningsterminalen är den enda offentliga platsen som attraherar människor, dock endast passagerare till kryssningsfartygen. I övrigt används platsen fortfarande delvis till industriverksamheter, där stora leveransfordon utgör en risk för människor att vistas i området. En intressant aspekt för användningen av platsen är att analysera belysningen. Platsen har generellt väldigt lite belysning och det är lätt att genom belysningens placering urskilja var det är meningen att människor ska vistas. Lamporna är främst fasadbelysning för att lysa upp entréer till lagerlokalerna samt arbetsytor runtomkring. För övrig saknas allmän belysning och trots att det finns gatlampor längs vägarna in till hamnen, är de inte tända.

Immateriella aspekter

Historiska kvaliteter och minnen

Filipstad har två identitetsskapande förhållanden av historisk betydelse: løkke (jordbruksmark) och hamn. Det är, enligt Oslo kommun (2011), av stor vikt och intresse att ta hänsyn till båda vid utvecklingen av området. Det finns idag dock endast ett kulturminne kvar från byløkke-tiden, vilket är Generaldirektørboligen (Generaldirektörens bostad) som är belägen på en upphöjning med utsikt över Filipstad. Under början av 1900-talet blev området känt för dess badkultur. Filipstad hade en simanläggning med dyktorn och flera simbassänger, där simtävlingar regelbundet anordnades. 1943 inträffade en olycka, där en explosion orsakade en brand som dödade totalt 120 människor. Över 400 byggnader förstördes i olyckan, bland dessa även simanläggningen.

Idag identifieras området främst av dess historia präglad av industri och hamnverksamhet eftersom området fortfarande har flera kulturhistoriska element kvar. Längs kajkanten står fortfarande tre av de containerkranar som tidigare användes för att lasta av båtarna och som idag har en stark identitetsskapande roll för Filipstad. Likväl anser Oslo kommun (2011) att järnvägsspåren för de tidigare godstågen samt granitkajerna är av kulturhistoriskt värde och är därmed viktiga att bevara. Filipstad har idag även två kaffebrännerier (Ali och Coop Kaffe) med rötter från 1866. Brännerierna är fortfarande aktiva och utgör ett landmärke för Filipstad, tillika kaffelukten. (Oslo kommun, 2011)

Figur 27: Höger; Filipstads simanläggning innan branden 1943. Källa: Oslo Kommun.

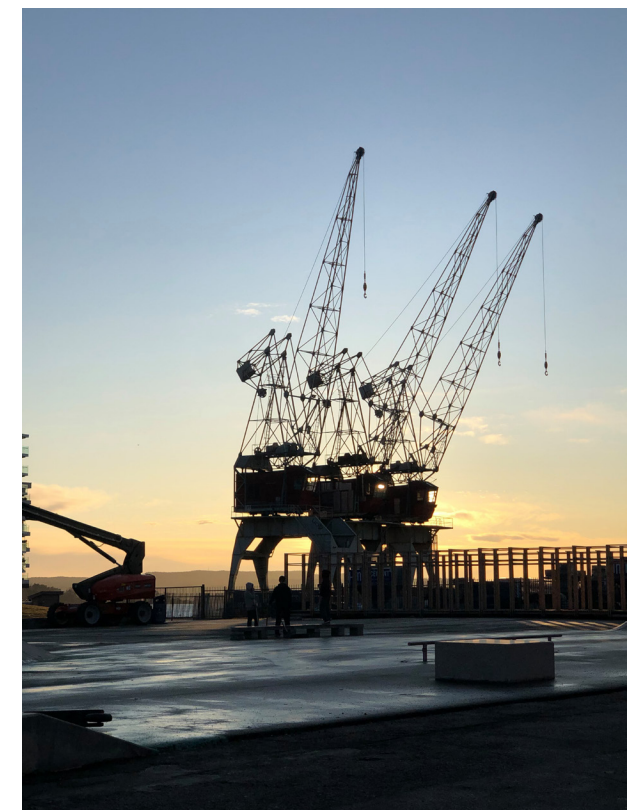
Figur 28: Historisk byggnad, Ali kaffebränneri.

Figur 29: Granitkanter av historiskt värde.

Figur 30: Generaldirektörens bostad.

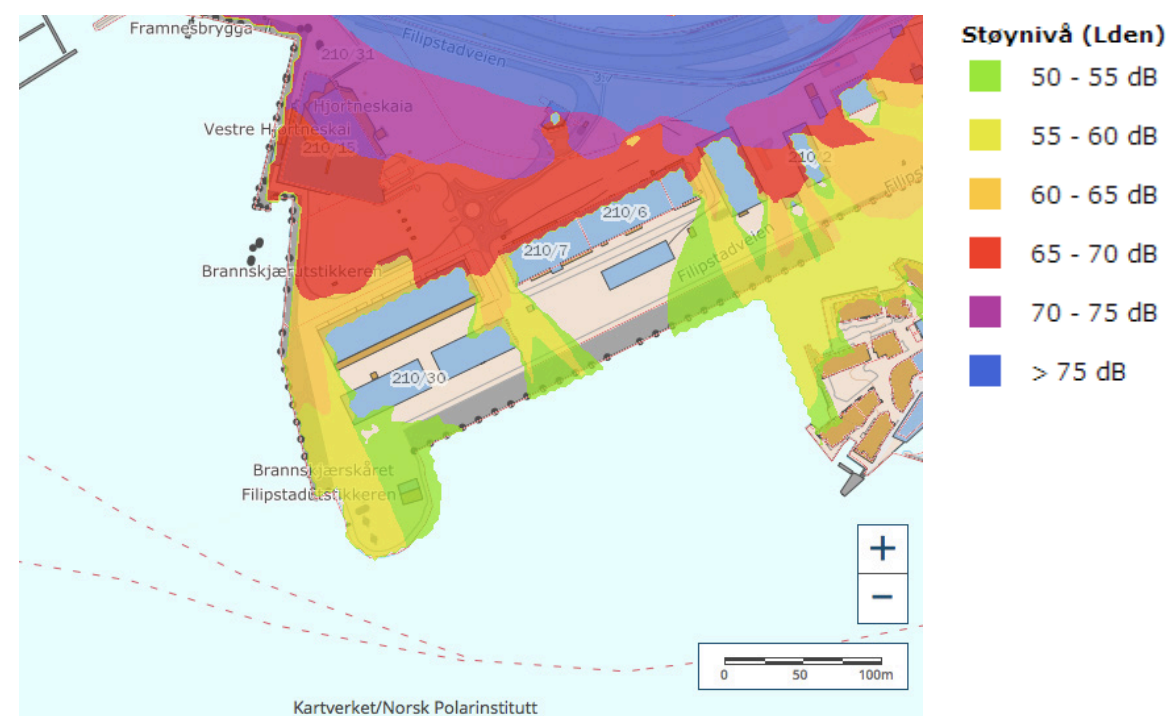

Figur 31: Containerkranar.

Atmosfär

Platsens atmosfär är lugn, dock på ett sätt som gör att det känns otryggt att vistas där. Den storskaliga strukturen, de hårda materialen och byggnadernas storlek gör att de mentala avstånden upplevs som väldigt stora och skapar en känsla av att en människa är väldigt liten och maktlös. Det är tydligt att produktionstiden som ägt rum har satt sin prägel på området. Korrosionen på många metallföremål vittnar om en historia där naturliga processer ägt rum. Likaså är stora delar av marken spruckna och provisoriskt ihop lappade samt fasaderna är skavda, vilket bidrar till att platsens historia som produktion- och industriområde tydligt kan anas.

För övrigt är platsen relativt tyst, där den största buller-faktorn är väg E18. De stora industribyggnaderna verkar bullerreducerande och isolerar det största området längs vattnet från ljud. Således är det idag ett ganska tyst område, vilket det troligtvis kommer att fortsätta vara det efter kommunens planförslag med de nya byggnadernas placering och höjd. Från vattnet kommer dock stora färjor som lägger till vid färjeterminalen, vilket stundvis kan medföra ljud.

Figur 32: Bullerdiagram över Filipstad. Källa: Miljøstatus.

Omvandling av site

Översättningslägen

För att studera hur kommunen resonerar kring hur Filipstad ska bli en del av sin omgivning och hur denna överlappning sker, appliceras Diedrichs (2013) formulering av omvandling av site. Syftet är att undersöka vilken form av översättningsläge som används utifrån den tidigare tolkningen av platsen. Det är tydligt att Oslo kommun planerar att omvandla det gamla industriområdet till en del av stadskärnan genom att bland annat ta bort alla befintliga byggnader och förändra kvarter-strukturen över hela Filipstad. Området ska bli funktionsblandat med samma karaktär som de omkringliggande områdena Aker Brygge och Tjuvholmen. Filipstads översättningsläge är därmed *domesticering* då det planeras att integrera det gamla industriområdet i de närliggande urbana platserna och de nuvarande byggnaderna planeras att rivas.

Interventionslägen

Vidare undersöks kommunens interventionsläge som beskriver vad som är den drivande motorn för att öppna upp det stängda hamnområdet. Som tidigare beskrivits, har Oslo kommun en vision om att koppla samman alla områden som ligger i anknytning till fjorden och på så vis öppna upp närheten till vattnet (Fjordbyen). Detta görs genom en lång strandpromenad, där det ska vara möjligt att gå från Frogner Stranda i väst till Bjørvika i öst. Denna strandpromenad planeras att skapa naturliga flöden och tillgängliggöra vattnet från hela staden. Planens interventionsläge blir därmed *anslutningar* som den drivande motorn eftersom kommunens plan är att koppla samman staden med den strand som tidigare inte varit tillgänglig på grund av den industriella verksamheten.

SWOT-analys av Fjordparken

	Positiva	Negativa
Interna	S - Styrkor » Det geografiska läget, både gällande närhet till centrum och anknytning till ett av Oslos mest populära stråk, men även sett ur klimatiska förhållanden med väder och vind.» Filipstad har en stark identitet och historia att bygga vidare på.» Fjordparkens läge är ett relativt bullerfritt.» Närhet till vatten.» Perfekt läge för sol stora delar av dagen.	W - Svagheter » Vestbanestasjonen och E18 utgör en kraftig barriär som i norr skiljer Filipstad från Skillebekk och skapar problem för tillgängligheten.» Högtrafikerad motorled i anknytning skapar buller och luftföroreningar.» Avsaknad av vegetation.» Storskaligt.» Stora leveransfordon skapar en osäker miljö att röra sig i.
Externa	O - Möjligheter » Bygga ut stadskärnan.» Skapa fler allmänningar och grönområden i centrala Oslo.» Koppla ihop Filipstad med befintliga stråk och förlänga hamnpromenaden och tillgängligheten till vatten.» Skapa fler möjligheter för fysisk aktivitet och rekreation.» Återuppliva Filipstads historia, ex. badkulturen.	T - Hot » Filipstad ligger på lägsta Oslos lägsta punkt och riskerar framtida översvämningar om vattennivån höjs.» En historisk värdefull byggnad, Ali kaffebränneri, samt andra populära sportanläggningar planerar att rivas.» Kryssningsterminalen kräver stora ytor för parkering och bilar.» Hamnindustrin kan förorena vattnet.

Koncept - Den blågröna noden

Parkens koncept är att skapa en blågrön målpunkt med en stark identitet, inte bara för den nya hamnpromenaden utan även för hela Oslo, med utgångspunkt ur Filipstads sitespecifika egenskaper. Konceptet innebär att parken ska utvecklas utifrån Filipstad historiska värden, nuvarande egenskaper samt kommunens planerade framtida strukturer. Parken ska stå i kontrast till sin omgivning som karakteriseras av kantig arkitektur och hårda material. Eftersom en stor del av urbana grönområden är privatiserade, ligger fokus på ett mer naturnära område med både vatten och grönska som människor kan uppleva utan att behöva ta sig utanför staden (Lindholm, 2015). Filipstads historia som lökke, badkultur och hamnindustri lägger fokus på att återinföra och lyfta fram de blågröna värdena i den framtida parken – Fjordparken.

Program

Gestaltningen av Fjordparken står inför flera utmaningar för att ta fram ett förslag som både tar hänsyn till sitespecifika egenskaper, kommunens visioner och historiska värden. Programpunkterna svarar för hur platsens olika utmaningar, som identifierats under fallstudien, kommer att lösas i gestaltungsförslaget.

Utmaningar	Programpunkter
Området är idag identitetslöst och storskaligt, med stora mentala avstånd och ytor.	Fjordparken ska verka som en grön nod i centrala Oslo som uppmuntrar till aktivitet och rekreation. Den storskaliga ytan minskas genom att skapa flera olika platser och rum i parken.
Att utifrån kommunens site omvandling och översättningsläge, gestalta en plats utifrån dess platsspecifika egenskaper trots att alla befintliga byggnader och element inte ska finnas kvar.	Gestaltningen ska fokusera på andra platsspecifika egenskaper så som dynamiska och immateriella aspekter.
Fjorden är en stor tillgång till platsen men de höga kajkanterna gör vattnet otillgängligt för besökare.	Öka kontakten och tillgängligheten till vattnet genom att minska höjdskillnaden till vattnet på utvalda platser.
Oslos klimat med kalla vintrar och mycket snö gör att färre människor vistas ute i grönområden.	En inomhusträdgård som skyddar mot väder och vind och samtidigt är vintergrön uppmuntrar till "utomhusrekreation" året runt.
Den historiska inventeringen visade att Filipstad är en plats med flera historiska arv, både som lökke, genom dess badkultur och som industrihamn.	Gestaltningen ska bevara eller återuppta Filipstads historiska arv som ska föras vidare.
Platsen är idag avgränsad från sin omgivning och oåtkomlig vilket medför att rörelser på platsen idag förhindrats. Dess läge är relativt centralt men trots det är platsen relativt anonymt.	Öppna upp och tillgängliggöra platsen för att främja rörelse. Fokusera på siktlinjer för att göra platsen mer synlig från håll.

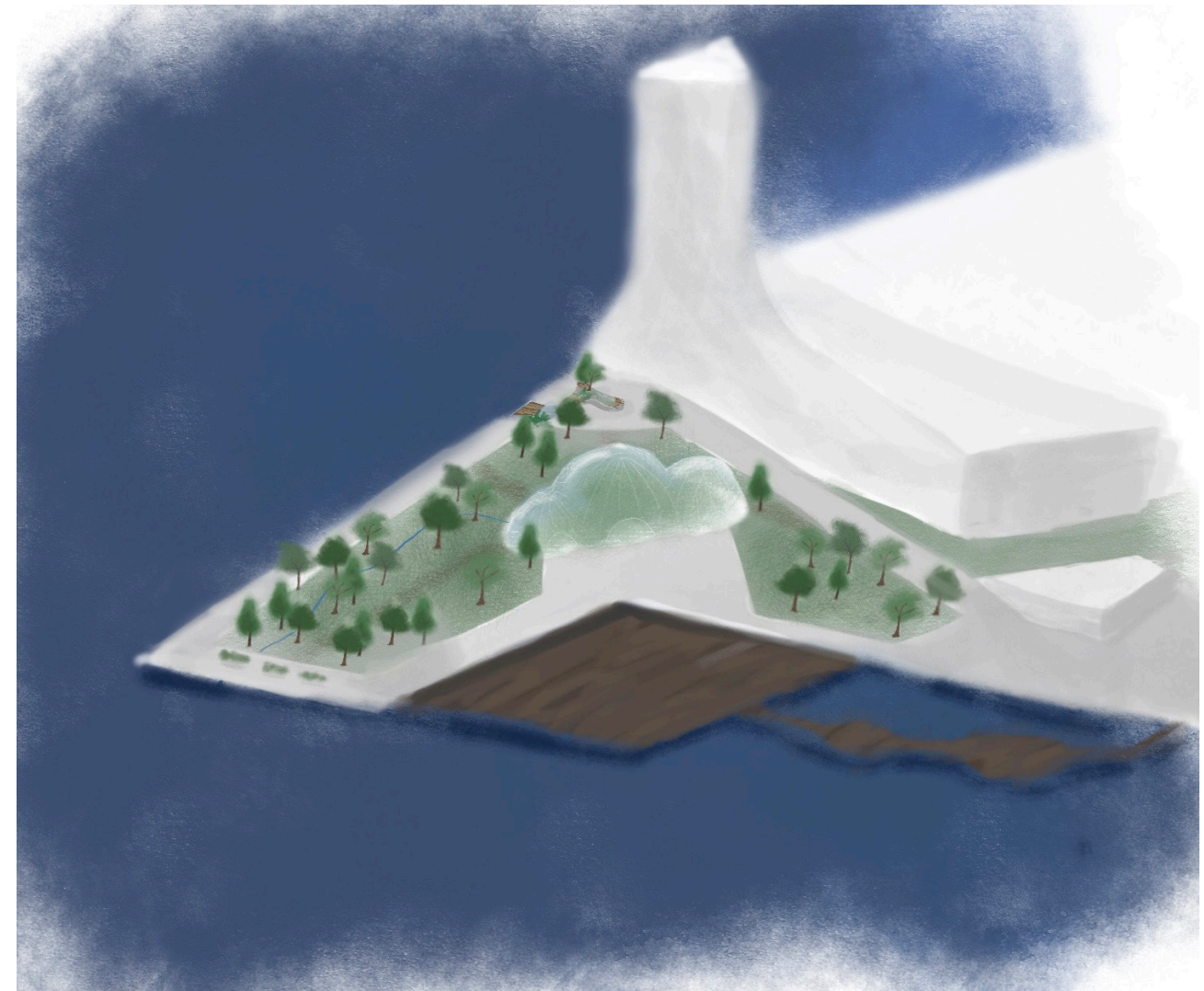
Figur 33: Tabell över platsens utmaningar samt hur dessa ska hanteras utifrån de olika programpunkterna.

Gestaltningssprocessen

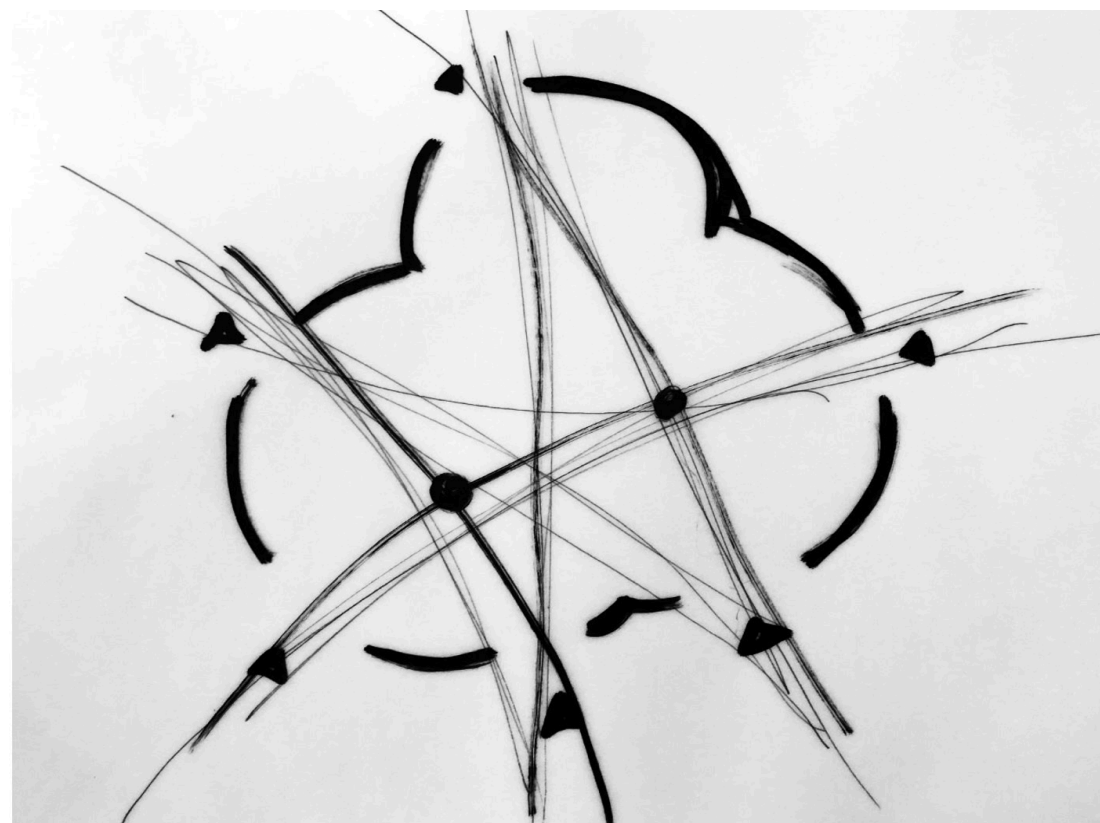
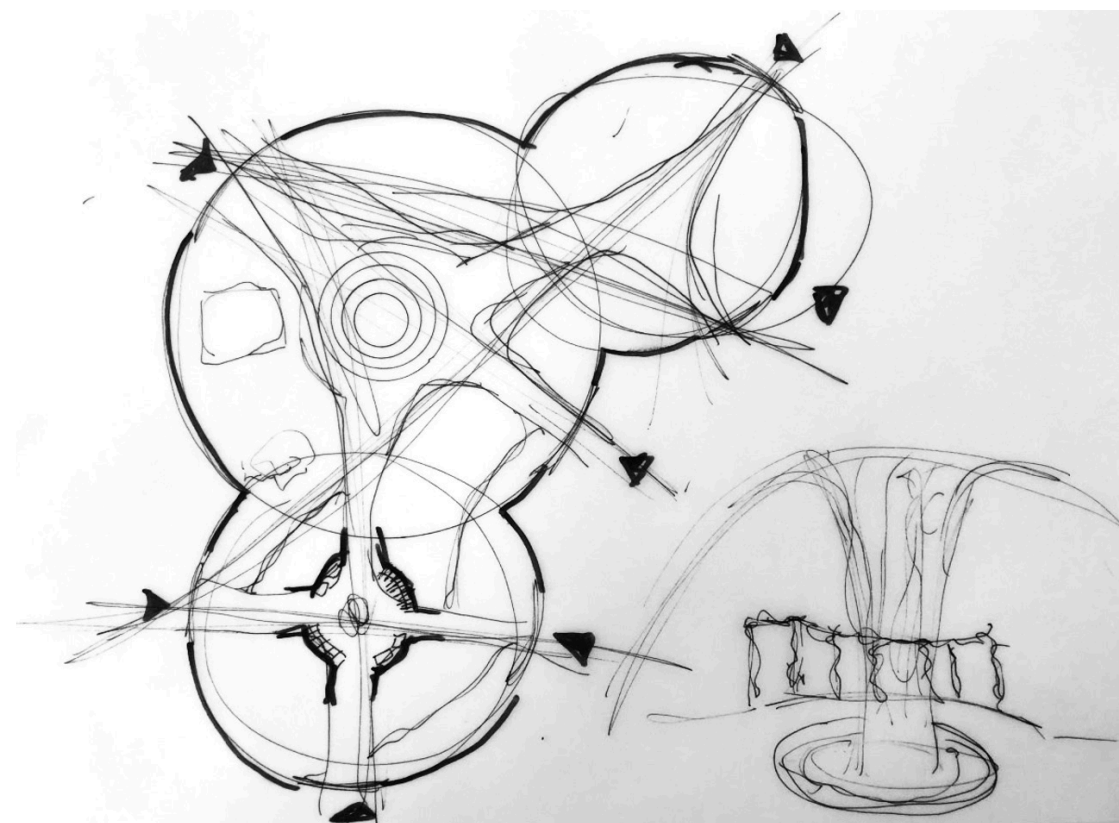
I det inledande stadiet i gestaltningssprocessen används skissande som metod för att analysera möjliga förslag av platsen samt se hur olika element förhåller sig till varandra. Skissandet kan vara ett sätt att bli mer närvarande i situationen som upplevs. Genom att skissa, istället för att exempelvis fota, uppmärksammas olika detaljer som annars lätt förbises. De objekt som är viktiga belyses, och resten kan bara vara "närvarande" i bakgrunden. Att skissa är ett sätt att forma information, där relationen mellan form, innehåll och medier har i uppgift att skapa en helhet, ett uttryck, av skissarens egna tankar och upplevelser.

Birgerstam (2000) beskriver att det viktigaste när man börjar skissa att veta att det är något man söker, men inte bestämt vad. Att veta att man söker efter något är en bra grogrund för att ta reda på vilket håll något lutar åt. I början av gestaltningssprocessen användes mestadels den estetisk-intuitiva skisspositionen, vilken styrs mer av visioner än konkreta faktan (Birgerstam, 2000). Denna skissposition fokuserar mer på att analysera information genom flöden och mönster, än att skapa verklighetstroga skisser. Skissprocessens syfte blir här att analysera och avbilda verkligheten samt på ett enkelt och lättförståeligt vis översätta den.

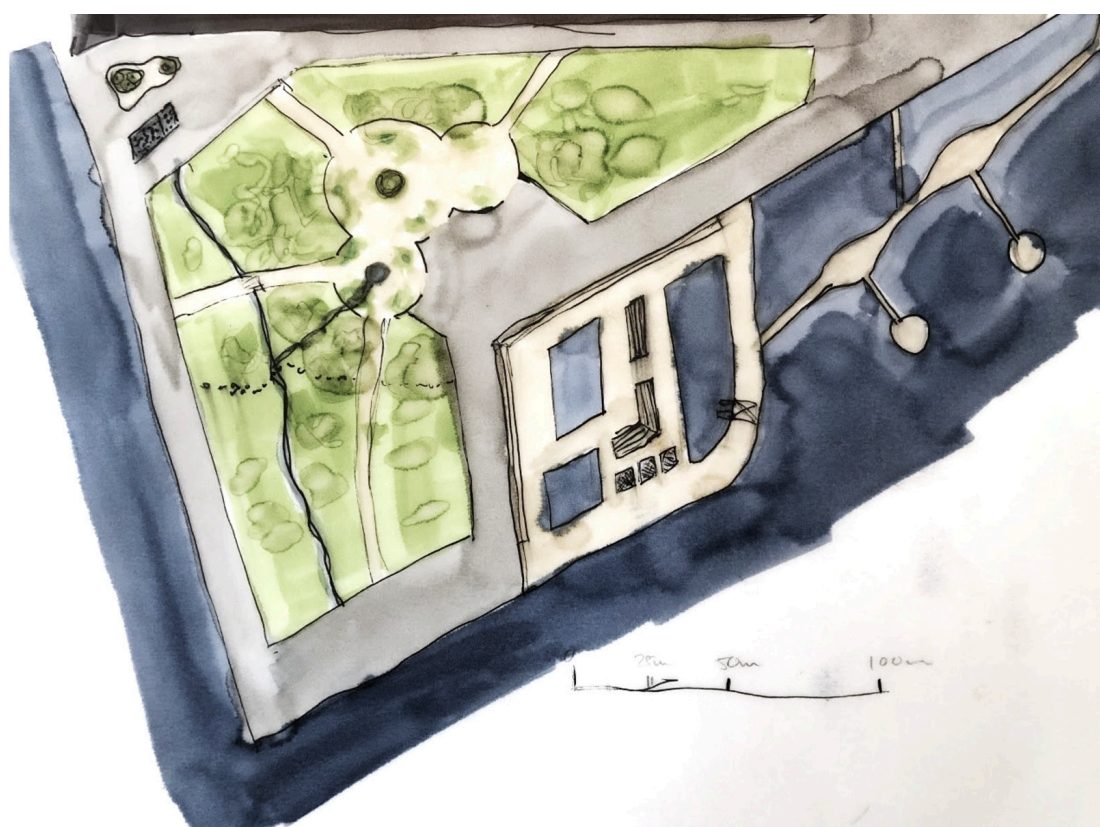
Efter analys- och idéstadiet ligger fokus på en mer rationell-analytisk skissposition, där olika element och dess relation till varandra gestaltas. Uppmärksamhet läggs på fram- och baksidor, brytningspunkter och gränser för att beskriva en tredimensionell verklighet på ett tvådimensionellt papper. Vidare översätts skisserna av förslaget i vektoriserad 2D och 3D bilder med avsikt att få en realistisk verklighetsuppfattning av gestaltningsförslaget.

Figur 34: Första illustrationen över Fjordparken.

Figur 35 & 36:
Rörelsemönster genom första förslaget av domen (vänster bild) och slutgiltigt rörelsemönster och utformning av domen (höger bild). Den slutliga utformningen är mer kompakt och ger ett mindre visuellt intryck från utsidan.

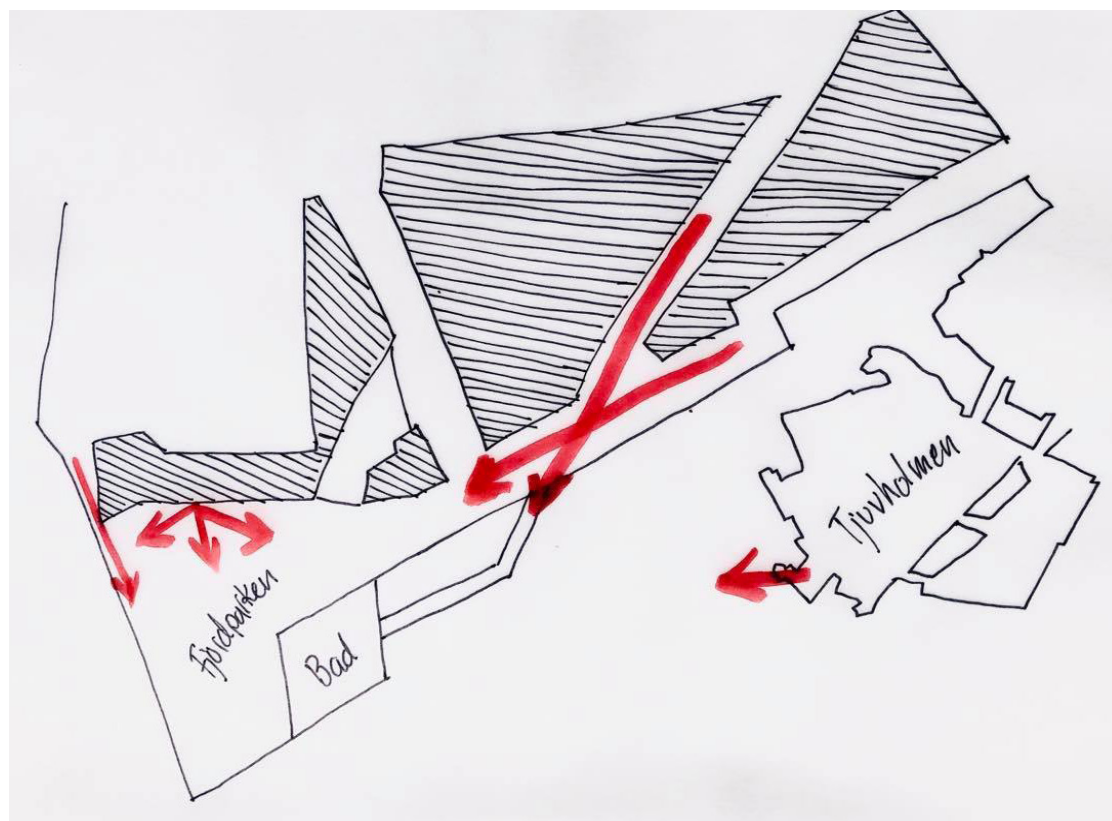
Figur 37 & 38:
Två av de första skisserna över utformningsmöjligheter.

Figur 39 & 40: Ovan; Analys över trädens placering på grönområdet. Ska träden vara parkens mittpunkt eller ska de "rama in" området?

Figur 41-43: Ovan; Sektionsskisser över parkens utformning.

Figur 44: Vänster; Analys av siktlinjer mot Fjordparken baserat på Oslo kommuns gestaltungsforslag över Filipstad.

Figur 45: Vänster; Utformningen av badbryggan utgick från raka linjer och geometriska former för att skapa ett harmoniskt intryck samt för att skapa siktlinjer.

Förslag

Med utgångspunkt ur Oslo kommuns planförslag för stadsdelen Filipstad har ett förslag av Fjordparken tagits fram. Fjordparken är belägen på den södra udden av Filipstad där två nya parker, Tinkern samt ett grönområde vid generaldirektörens bostad, verkar som gröna motpoler i norra Filipstad. Det är på så vis möjligt att koppla samman parkerna genom gröna stråk med vegetation som skapar mjukare övergångar mellan parkerna och den urbana omgivningen. Filipstad blir även en viktig länk för att sammankoppla Fjordbyen med Aker Brygge och Tjuvholmen i öst samt Frogner Stranda och vidare mot Bygdøy i väst. Gång- och cykelbanor samt spårvagnsförbindelser gör det lätt att röra sig mellan platserna (figur 41). Kollektivtrafikförbindelserna är ännu inte färdigställda av Oslo kommun.

Vidare tillgängliggörs fjordlinjen där strandpromenaden, ett brett promenadstråk, sträcker sig längs kusten. Vid huvudentrén till Fjordparken är det möjligt att följa kustlinjen runt parken eller att fortsätta längst gatan norröver. Trots att parken är relativt avgränsad av fjorden i syd och väst samt terminalbyggnaden i norr har parken ytterligare tre entréer – en vid badbryggan i linje med diagonalgatan som sträcker sig genom Filipstad, en vid utgången från terminalbyggnaden och en längs kajen från kryssningsterminalen.

Figur 41: Plan över Filipstad med kopplingar och rörelse. 45

Övergripande gestaltungsprinciper

Det fysiska

Fjordparkens planeras att vara en blågrön målpunkt i hjärtat av Oslo. Siktlinjer blir därför viktiga för att skapa ett djup, locka besökare från längre avstånd att vilja undersöka platsen samt bidra med något att fästa blicken på. Fjordparkens vyer fokuserar därmed på att lyfta element som sticker ut från sin omgivning, antingen genom sin form, material eller aktivitet.

Platsens material varierar mellan hårda och mjuka. För att bevara hamnkänslan, planeras gångstråket att fortsätta ha hårda material såsom sten, betong och gatsten samt pollare och andra kaj-relaterade objekt. Badplatserna och bryggorna övergår till ett mjukare material med trätrall, vilka skapar en tydlig skiljelinje mellan badplatserna och gångstråken. Vidare övergår grönområdet till mjuka och naturliga material såsom gräsplaner och grusgångar för att skapa en mer avslappnad känsla. För att inomhusträdgården, som är belägen mitt på grönområdet och består av hårda material av glas, ska bli enhetlig med den omkringliggande naturen, har den mjuka linjer i form av en kupol som följer naturens formspråk.

Det dynamiska

Fjorden, vilken omringar Fjordparken i tre väderstreck, är en av de nuvarande dynamiska aspekterna som har störst inflytande på platsen. Vattnet är en dynamisk men fast avgränsning av platsen som är i ständig rörelse, vilket skapar olika nivåer av dramatik beroende av väder och vind, ebb och flod. Gestaltungsförslaget lägger således stort fokus på att lyfta in vattnet som en del av platsen, snarare än något som avgränsar den. Vattnet tillgängliggörs för att människor ska lättare kunna komma i kontakt med det, både fysiskt och visuellt.

Även grönskan och vegetationen i parken är något som är i konstant förändring, både linjärt och i cykler. Träden växer, ändrar färg och tappar löv under de olika årstiderna. Att trädkronorna blir större, tätare och ändrar färg skapar olika upplevelser av platsen över tid samt gör den levande.

Människors aktivitet är även något som bidrar till livlighet och rörelse på platsen. Fjordparken innefattar olika platser för olika typer av aktivitetsnivåer. Torg och badplatser är ämnade för ett aktivt deltagande, medan grönområden och utkiksbryggor är ämnade för en mer passiv och observerande delaktighet. Fjordparkens utformning har öppna ytor och få barriärer, vilket främjar för rörelse över hela parken.

Det immateriella

Filipstad har flera historiska värden, både som løkke, badplats och industrihamn. De immateriella aspekterna fokuserar följaktligen på att lyfta fram platsens historia i gestaltungsförslaget. Fjordparken planeras att ha olika målpunkter och mötesplatser i form av torg och bryggor. Mellan dessa platser ligger ett stort grönområde som representerar Filipstad som løkke-mark. Løkke-mark beskrivs som en öppen och obebyggd tomt mellan hus som ofta brukades av barnen i området som lekplatser eller improviserade fotbollsplaner (Løkke, 2018). Likt en løkke, ska grönområdet verka som en plats för lek och rekreation för alla åldrar där de olika mötesplatserna omkring grönområdet representerar "husen" runt løkke-marken.

Filipstad har även en historia av badkultur, där stora delar av stadens befolkning kom för att simma och bada i den tidigare simanläggningen. Badkulturen ska återupptas då en ny badplats/simanläggning planeras i Fjordparken.

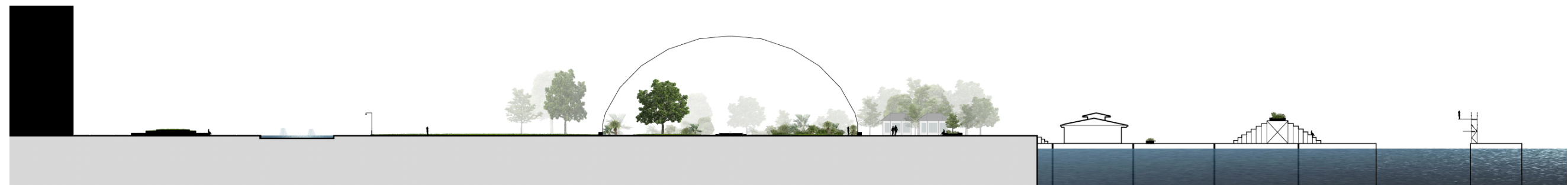
Parkens olika rum kommer alla ha olika atmosfärer, känsla och material vilket skapar olika rumsligheter i parken. Platsernas olika intensitetsnivåer skapar varierande atmosfärer, från ett mer livligt badområde, till lugnare grönområden och inomhusträdgården som stänger ute ljud och liv. Trädens placeringar och utformningar inom grönområdet även skapar skilda upplevelser av platsen beroende på var någon befinner sig. De övergår från en tät till glesare placering med olika trädkronor som ger skiftande nivåer av ljusinsläpp.

Figur 42: Vy över Fjordparken från nordväst.

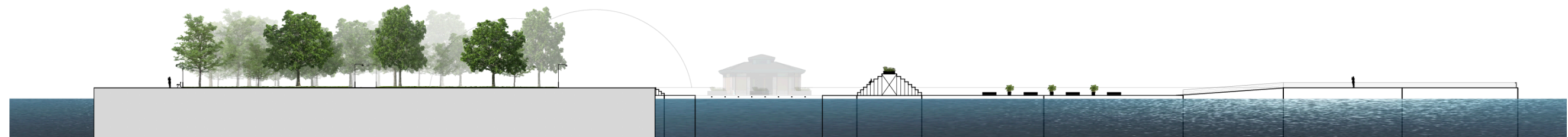

Figur 43: Situationsplan, Fjordparken.

Figur 44: Sektion A-A.

0m 25m

Figur 45: Sektion B-B.

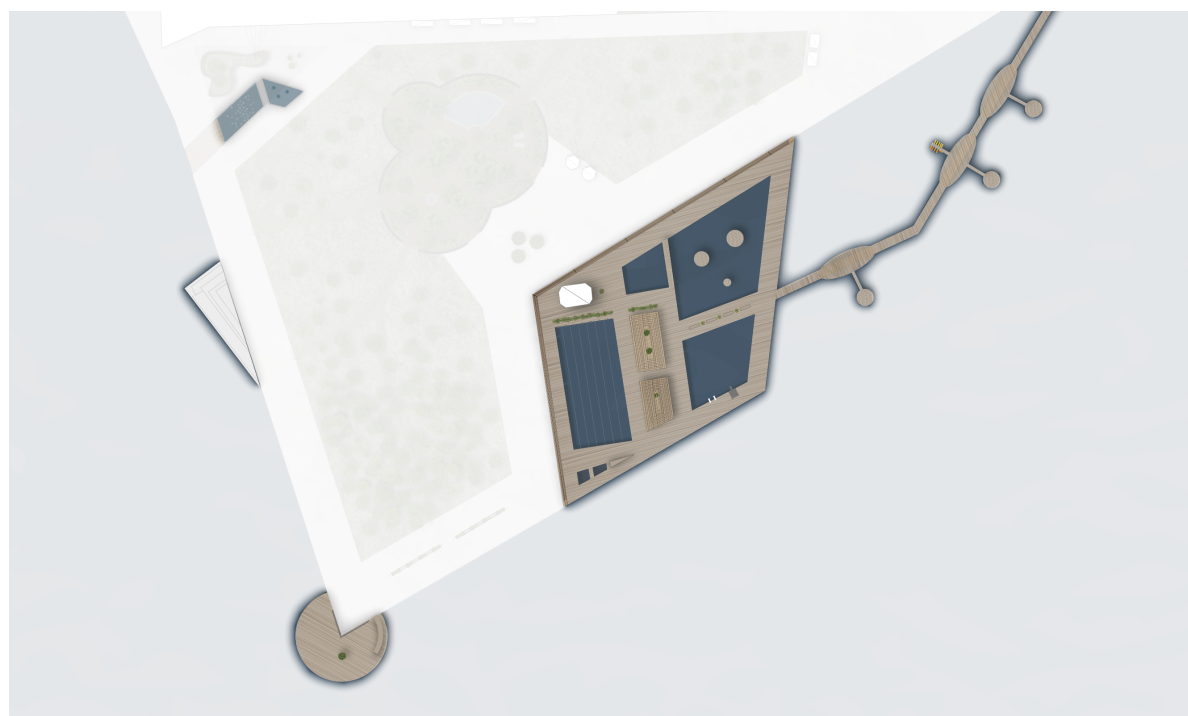
0m 25m

Figur 46: Sektion C-C.

0m 25m

Kontakt med vattnet

Figur 47: Plan över områden i parken med fokus på kontakt med vattnet.

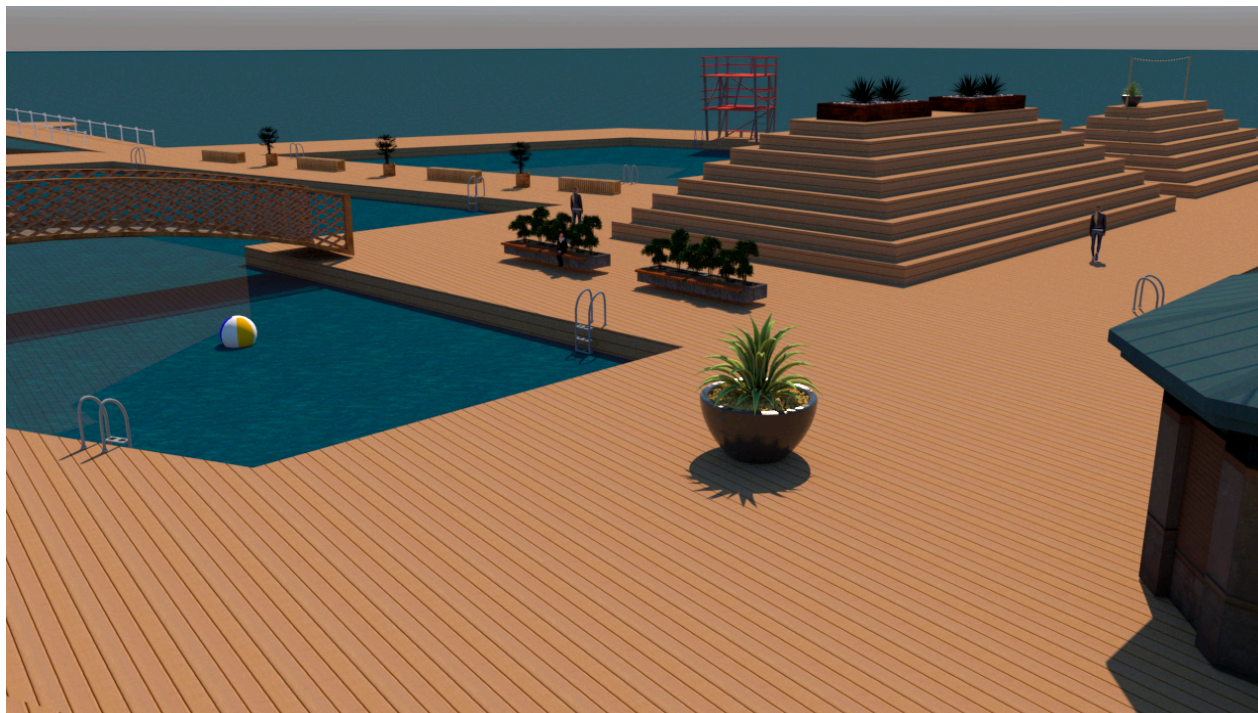
Parkens söderläge och placering längst in i Oslofjorden ger goda förhållanden för bad och vattenaktiviteter. Visionen är att aktivera kajerna och skapa fler möjligheter för diverse vattenaktiviteter under sommaren. Gestaltungsförslaget innefattar en ny badplats vid udden av Filipstad i syfte att återuppliva platsens badhistoria. Badplatsen består av en träbrygga i anknytning till kajkanten med bassänger i olika storlekar och djup samt en 50 metersbassäng som kan användas vid tävlingar och andra event. Placeringen av badplatsen i kajkantens vinkel ger bra skydd mot kraftig vind samt svallvågor från kryssningsfartygen som lägger till vid Filipstad. Vid badplatsen finns även hopptorn, läktare, omklädningsrum och gångbrygga med möjlighet för att bada fritt i fjorden eller andra vattenaktiviteter såsom vattenpolo. Gångbryggan knyter samman badbryggan med det diagonala gångstråket som Oslo kommun planerar genom Filipstad.

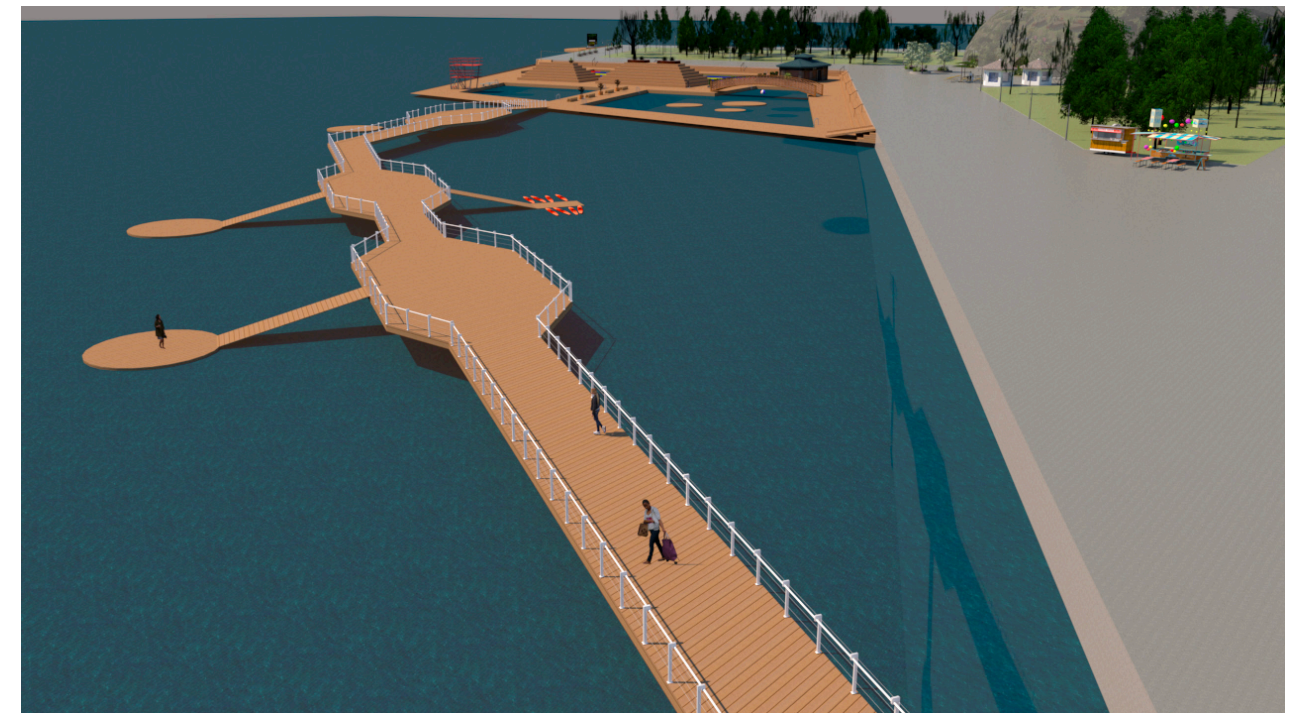
Figur 48: Rund träbrygga för sol och bad vid Fjordparkens sydvästra udde.

I parkens sydvästra udde planeras även en rund träbrygga för sol och bad. Längs den västra kajkanten ska det även finnas en betongbrygga med olika nivåskillnader för människor att sitta på eller sola. Bryggans placering ger en fin utsikt över fjorden och de omkringliggande öarna samt ett bra läge för att se solnedgången om kvällen.

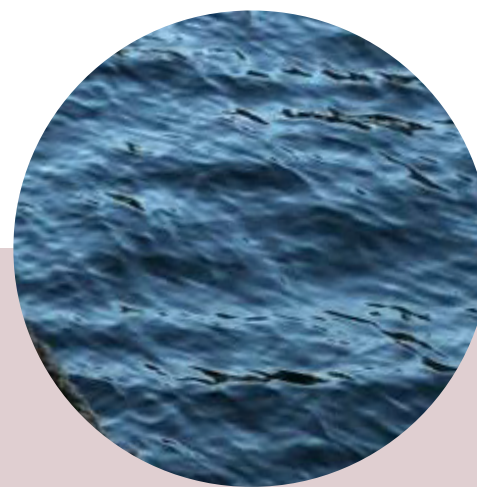
I det norra torget framför terminalbyggnaden planeras en liten vattenpark med möjlighet för vattenkontakt även för de mindre barnen. Vattenparken består av en grund betongbassäng med klätterstenar och cirkulerande vatten för att undvika smutsansamlingar och tillväxt av bakterier. Vattnet pumpas upp ur fjorden med hjälp av fontäner och rinner sedan ner i fjorden igen.

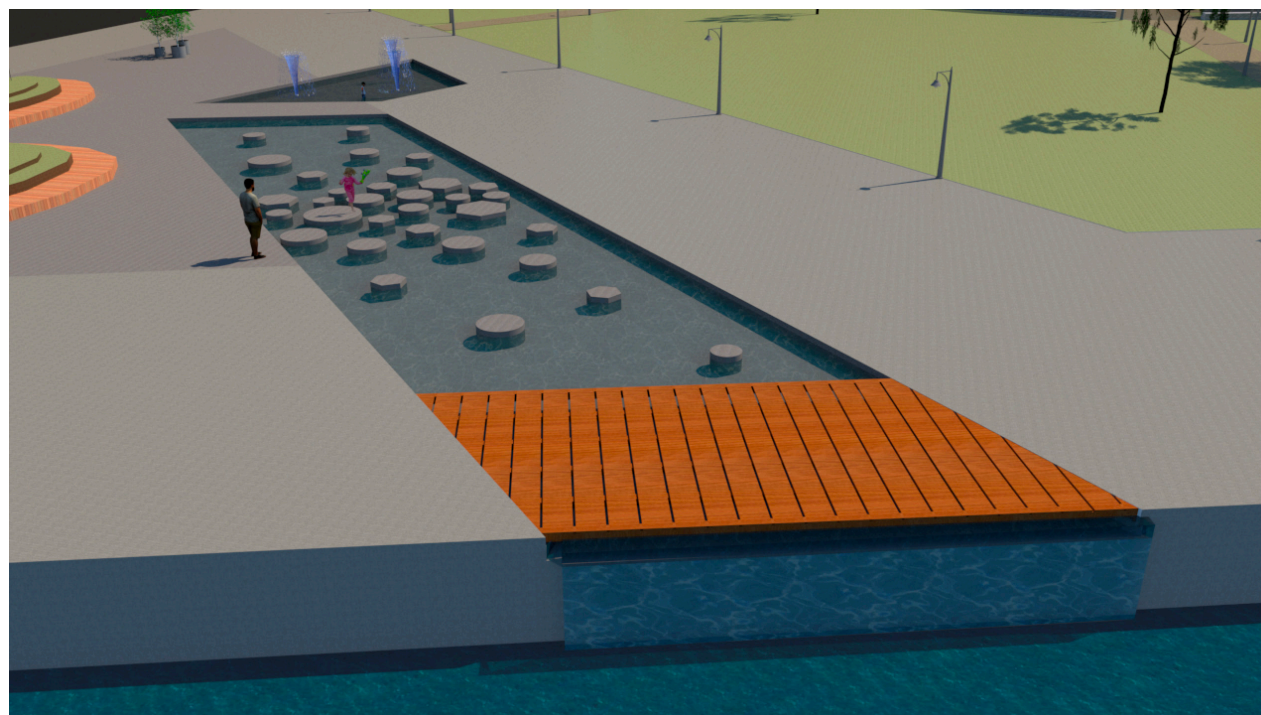
Figur 49: Vy över badplatsen från nord. De pyramindliknande läktarna är till för publik vid simtävlingar eller för att sola. Olika planteringar sätter färg och bryter av de kantiga formerna.

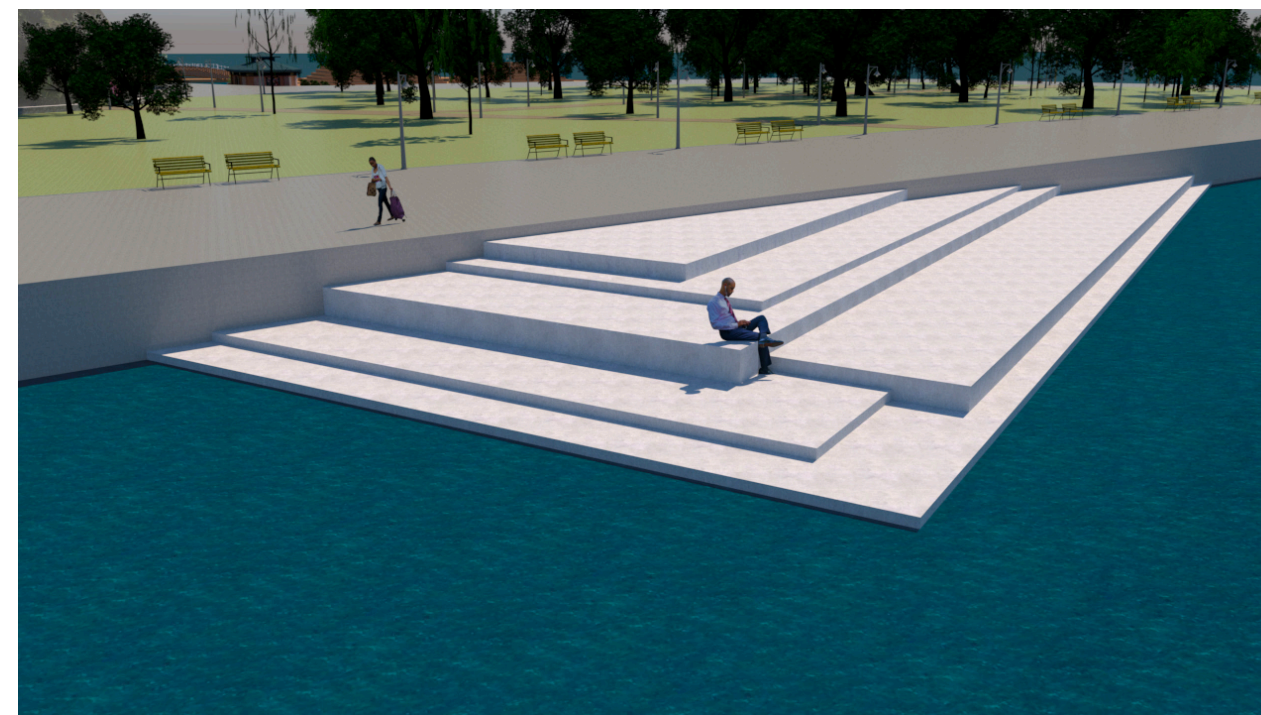
Figur 50: Vy över gångbryggan som binder samman badplatsen med diagonalgatan som går genom Filipstad. Längs gångbryggan finns nedsänkta badbryggor som ger möjlighet för alternativa vattenaktiviteter som exempelvis vattenpolo.

Figur 51: Material.

Figur 52: Vy från väst över torget vid termilabyggnaden. För att göra vattnet tillgängligt även för de små så finns det en vattenpark som möjliggör lek och aktivitet. Vattnet pumpas upp ur fjorden med hjälp av fontäner och rinner sedan tillbaka ner i fjorden genom ett litet vattenfall.

Figur 53: Vy över solbryggan från nordväst. Bryggan är gjord av betong och består av steg i olika höjder. Läget i väst ger bra solmöjligheter för eftermiddags- och kvällssol samt en fin utsikt över fjorden och de omkringliggande öarna.

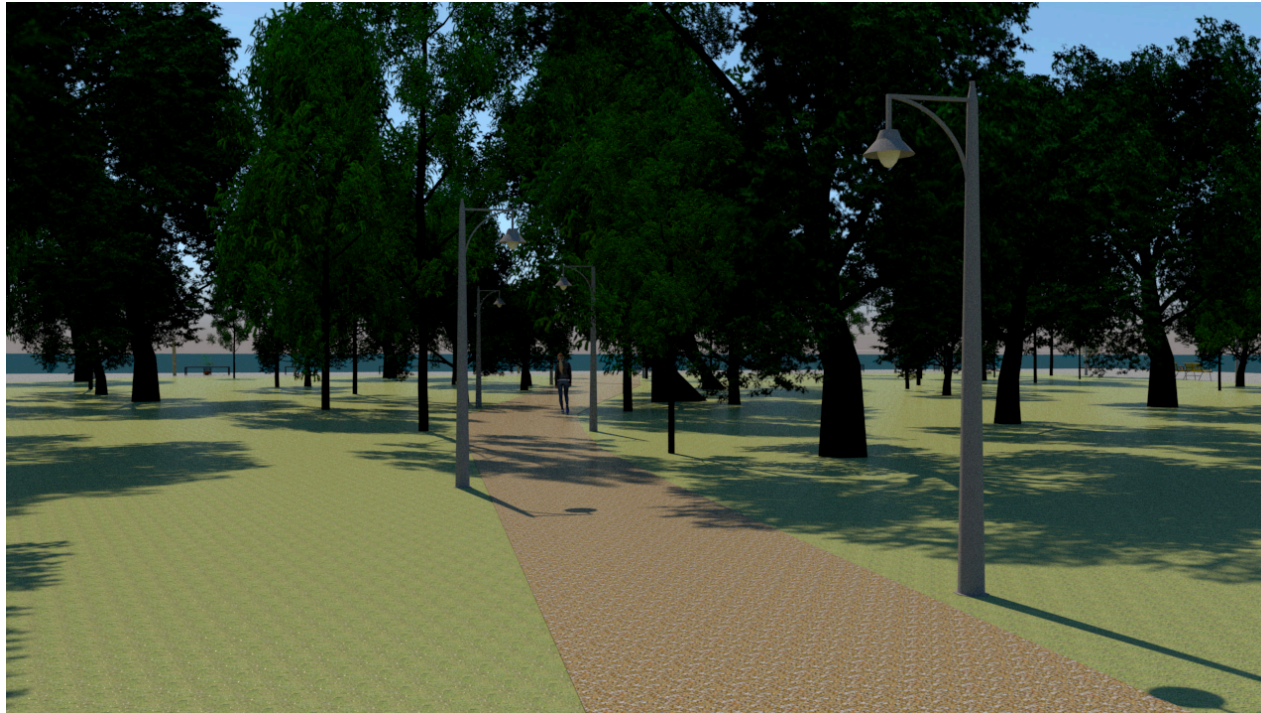
Natur och Rekreation

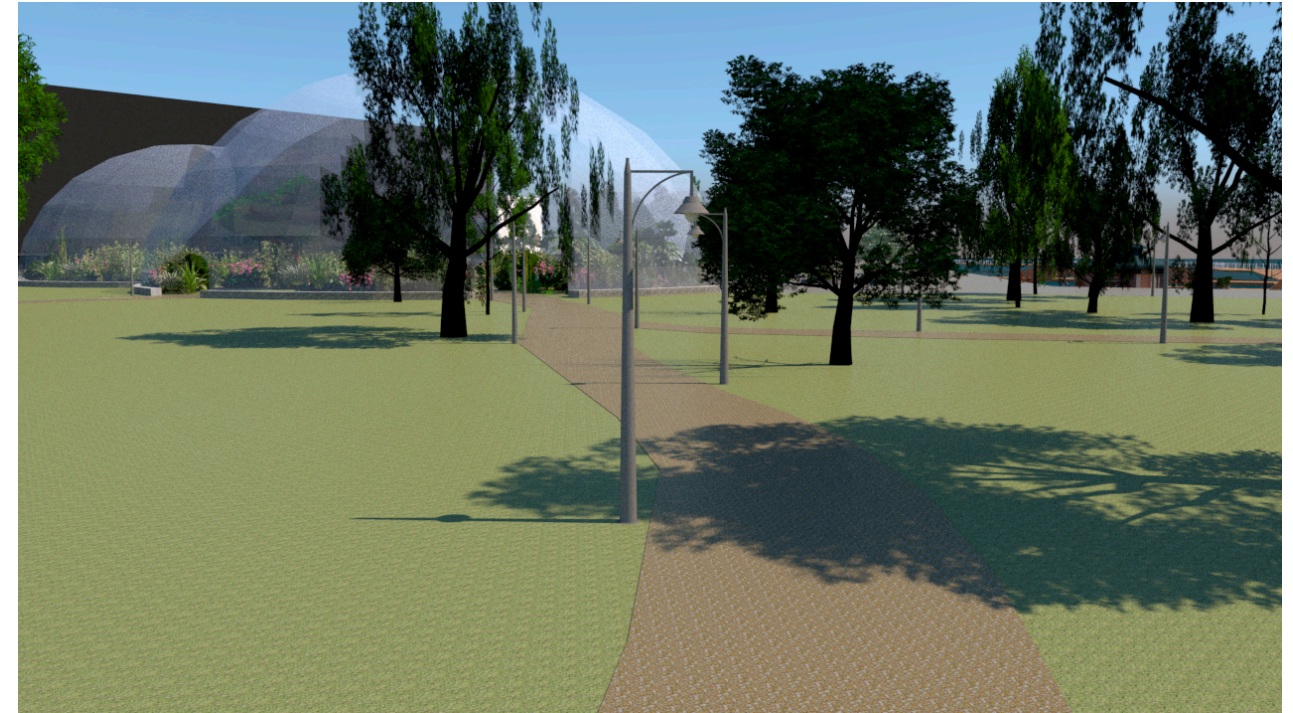
Figur 54: Plan över områden i parken med fokus på natur och rekreation.

Parken är en del av Oslos framtida havspromenad med närhet till natur och vatten mitt i centrum. För att så många som möjligt ska kunna nyttja parken, ska parkytorna vara icke-kommersiella och tillgängliga för människor med olika rörelseförmågor. De ska ha en naturnära atmosfär för friluftskreation, lek och idrott. Fjordparken planeras att ha olika rum för mer passiva aktiviteter som exempelvis picknick, men även platser för mer rörelser vid ett torg eller mötesplatser. Parken planeras även att vara användbar året runt, oberoende av väder och klimat. Eftersom Oslo har betydande nederbörd året runt, både med regn och snö, krävs skydd i form av vegetation och installationer för att fler människor ska vilja vistas utomhus även under dessa dagar. Rekreation och utomhusvistelse är en viktig aspekt för folkhälsan, inte minst för barn, och i takt med Oslos stadiga befolkningstillväxt krävs därmed fler grönområden som många kan ha tillgång till. Den största ytan av parken ska således bestå av ett stort grönområde med olika typer av träd och grönska. Trädens placering och förhållande till varandra skapar olika nivåer av öppenhet och ger även skydd mot väder och vind.

För att möjliggöra användning året runt, planeras en inomhusträdgård som är uppbyggd av tre sammansatta transparenta kupoler. Den ska vara öppen för alla och ha stora luftiga entréer som skapar naturliga flöden. Trädgården är planerad att vara en lummig och lugn plats med möjlighet att slappna av och njuta av omgivningen, oavsett årstid, då den även delvis stänger ute ljud från omgivningen och badplatsen. Utformningen av trädgården utgår ifrån att skapa olika rum med hjälp av grönskans olika skikt, höjd, öppen- och slutenhet. Trädgården blir ett unikt utflyktsmål som attraherar både turister och lokalinvånare, och där vissa temporära aktiviteter, exempelvis loppmarknader eller spelningar, kan anordnas.

Figur 55: Vy över grönområdet från norr med fjorden i bakgrunden. Träden ger skydd och skapar olika atmosfär beroende hur tätt de är planterade.

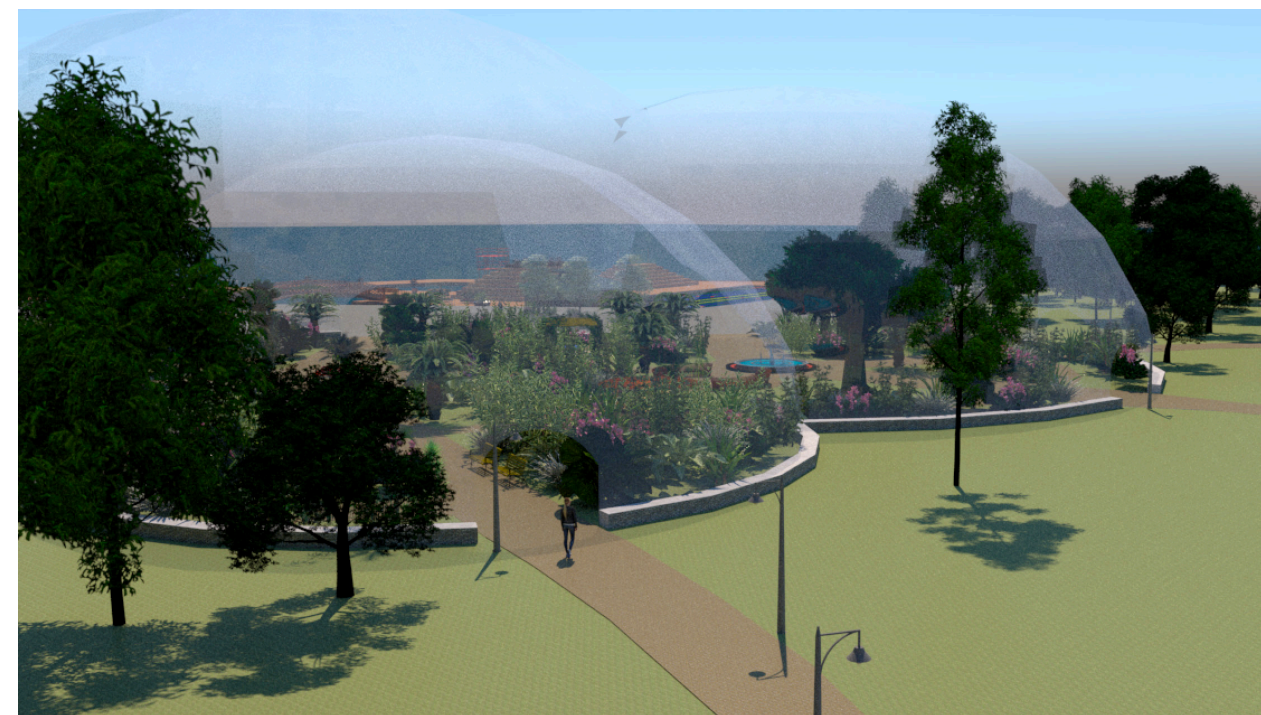
Figur 56: Vy över grönområdet från sydväst. Mer utspridda träd skapar en mer öppen atmosfär. De genomskinliga kupolerna smälter in med sin grönska i grönområdet.

Figur 57: Material.

Figur 58: Vy över inomhusträdgården från ovan. Trädgården är lummig och består av blandade arter av växter och grönska. Mellan växterna skapas rum för umgänge eller rekreation. En damm lyfter även in vatten som kopplar samman insidan med utsidan.

Figur 59: Vy över kupolerna från nordväst.

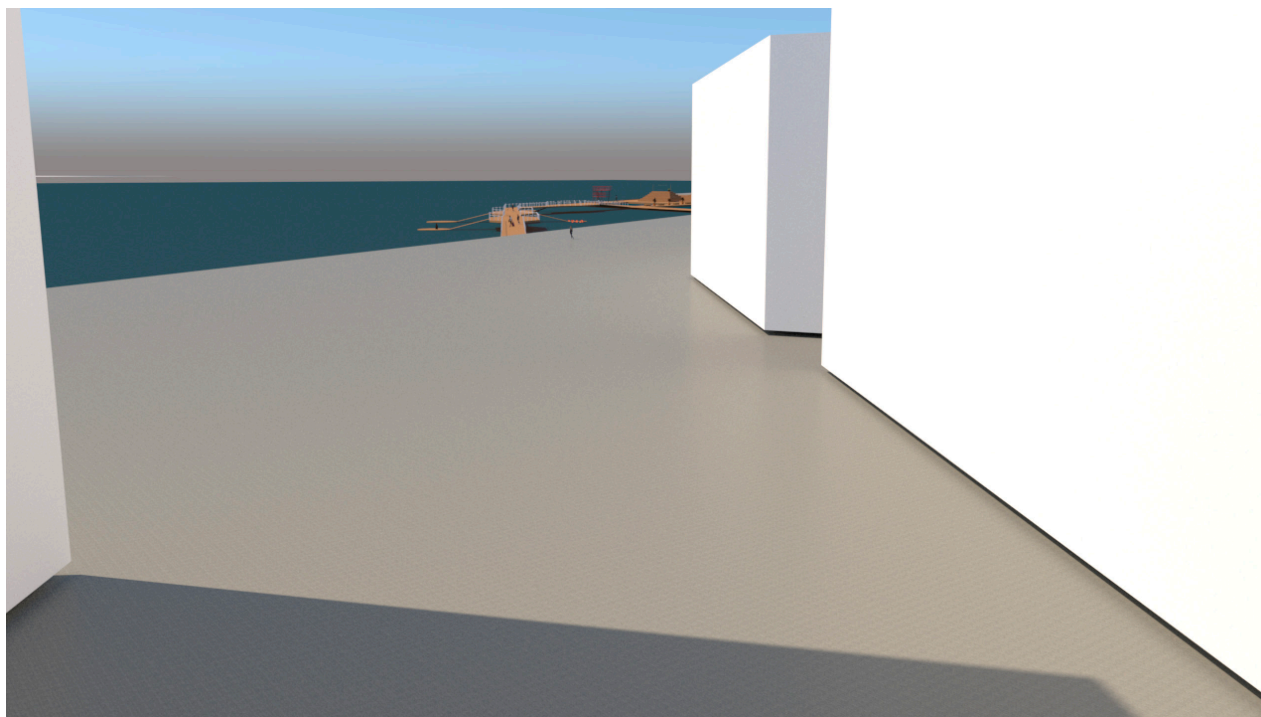
Flöden och Mötesplatser

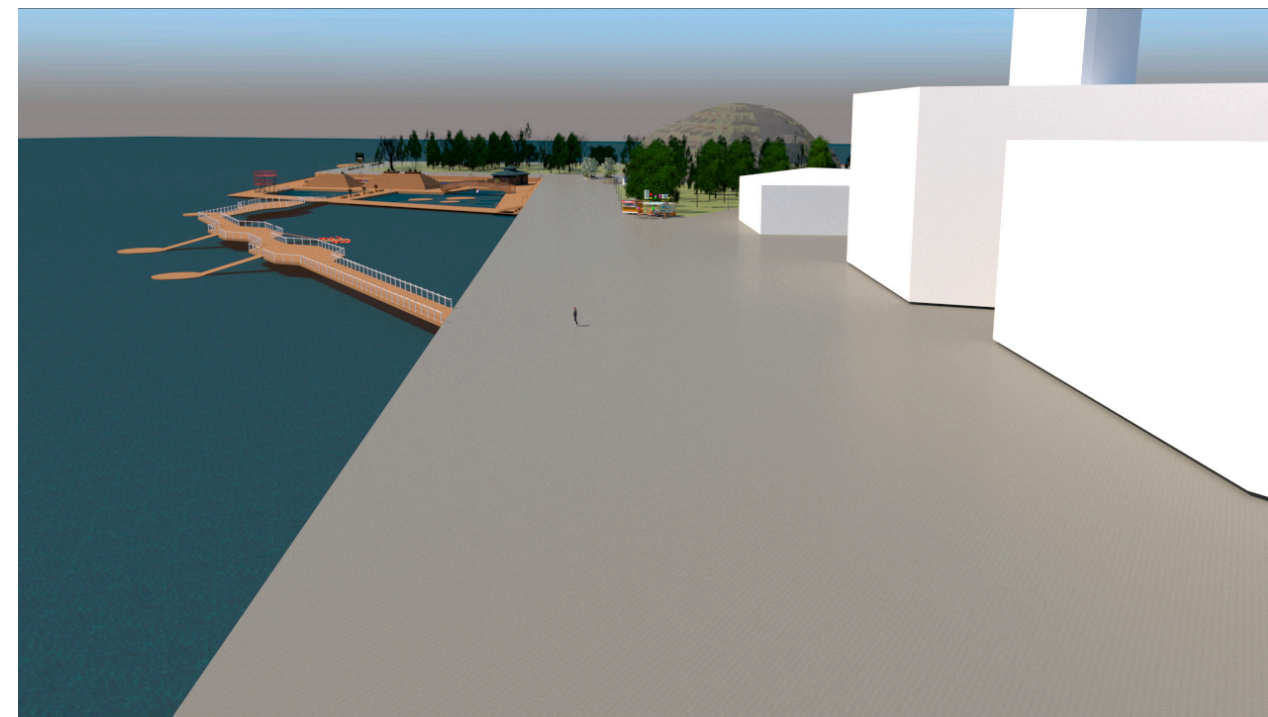
Figur 60: Plan över områden i parken med fokus på flöden och mötesplatser.

Fjordparkens huvudentré ligger längs strandpromenaden som sträcker sig från Aker Brygge och Holmensgata. Parkens grönska och kontrast till sin omgivning gör Fjordparken synlig från långt håll. Inomhusträdgården blir följaktligen en viktigt målpunkt som kommer att synas i siktlinje från den tidigare strandpromenaden. Vidare ligger även en av entrébryggorna till badplatsen i siktlinje från det diagonala gångstråket som Oslo kommun planerar genom Filipstad. Terminalbyggnaden till kryssningarna, tillsammans med torget som är beläget framför, skapar en vy ut mot fjorden och öarna. Torgets triangelform skapar en naturlig siktlinje och en entré till parken från terminalbyggnaden. Slutligen har parken även en mer dold entré vid sidan av terminalbyggnaden ut med parkens västra kaj för besökare som kommer med kryssningarna. I terminalbyggnaden finns möjligheter för restauranger med utomhusserveringar längs byggnaden. Serveringarna skapar liv och rörelse samtidigt som de minskar de mentala avstånden och drar ner på skalan av höjden längs terminalbyggnadens vägg.

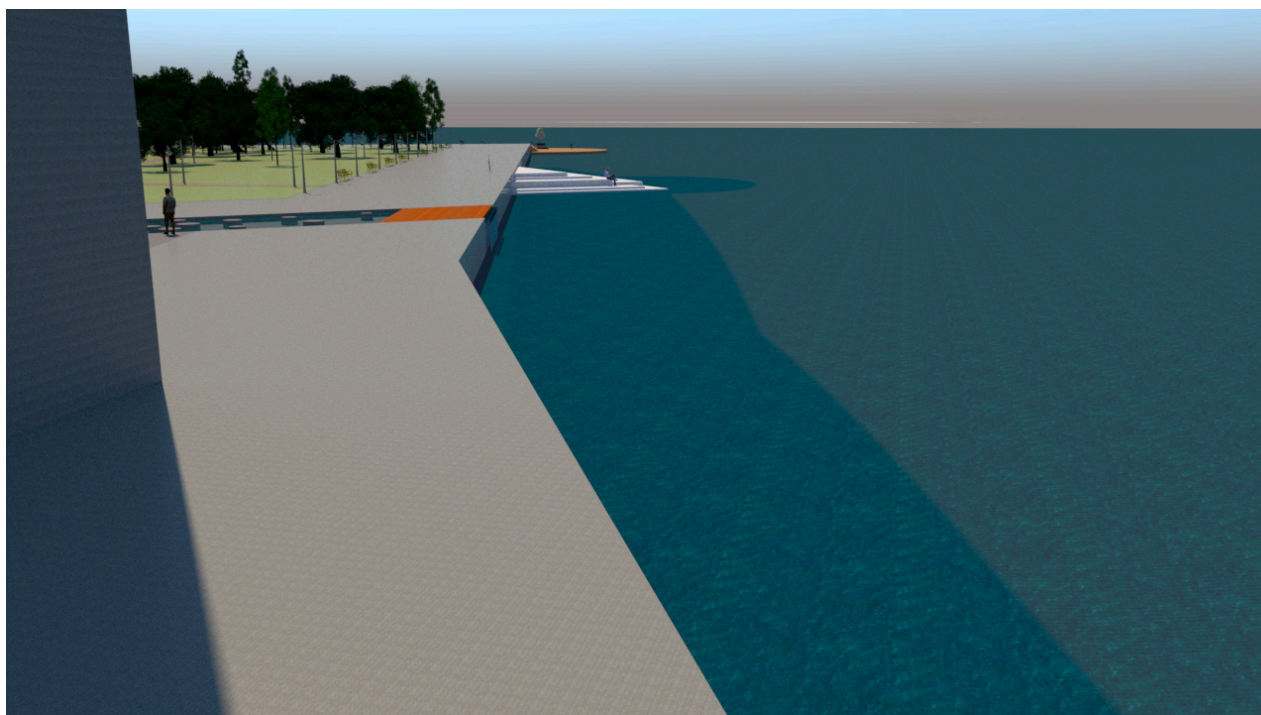
Fjordparken är utformad med gångstråk som sträcker sig längs kajen för att visuellt lyfta fram fjorden längs promenaden. Grönområdet och inomhusträdgården ramas in av gångstråket, men bryts även upp av flera grusgångar som skär igenom. Markunderlaget är plant för att göra platsen framkomlig för både gående, cyklister, rullstolsburna och personer med rullator. Längs gångstråket ligger även två torg. Det mindre torget, framför terminalbyggnaden, är avskilt med möjlighet för vattenkontakt och lek för barn tack vare de olika nivåskillnaderna. Det andra torget ligger mellan badplatsen och inomhusträdgården, och är ämnat för temporära event och konserter. Torget är relativt öppet med portabla möbler för att skapa flexibilitet för olika användningsområden. Kanten längs kupolerna skapar många sittplatser med utkik över badplatsen. Slutligen finns även mindre byggnader för exempelvis kiosker och diverse attiraljer.

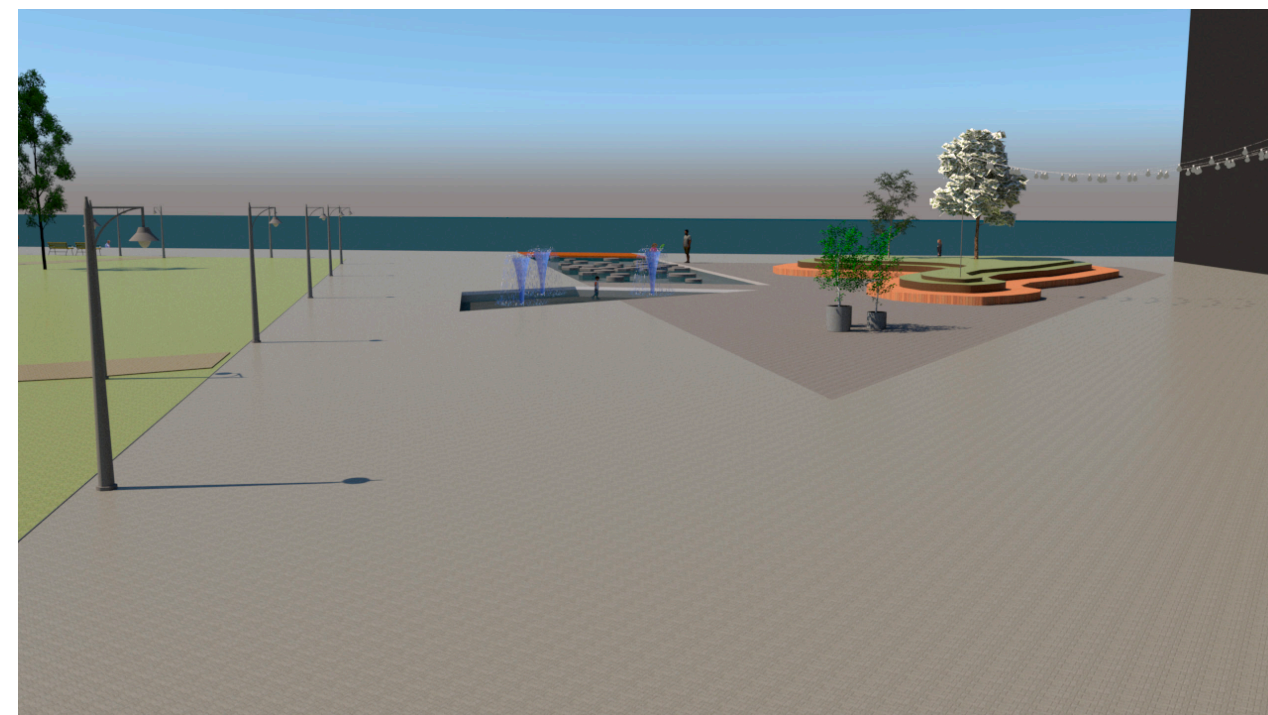
Figur 61: Siktlinje från diagonalgatan som går genom Filipstad. Badbryggan ligger i vinkel med gatan som gör att platsen kan upptäckas från alla håll.

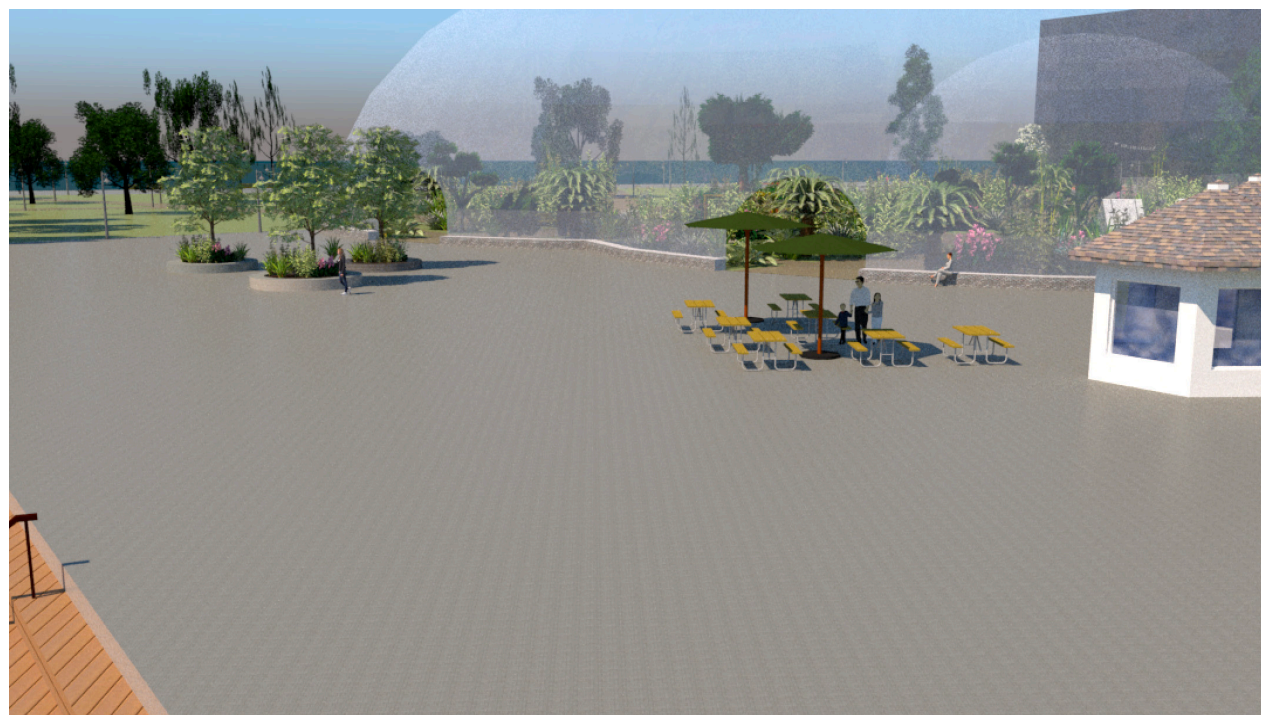
Figur 62: Siktlinje från den nuvarande kajpromenaden och "huvudentrén" till parken. Parken väcker intresse från långt håll tack vare sin grönska och kontrast från sin omgivning.

Figur 63: Siktlinje från den norra entrén vid terminalbyggnaden. De två bryggorna som sticker ut i vattnet bryter linjen längs den raka kajkanten och gör platsen mer intressant att upptäcka.

Figur 64: Siktlinje från utgången av terminalbyggnaden. Det triangelformade torget skapar en naturlig vy ut över fjorden och torget.

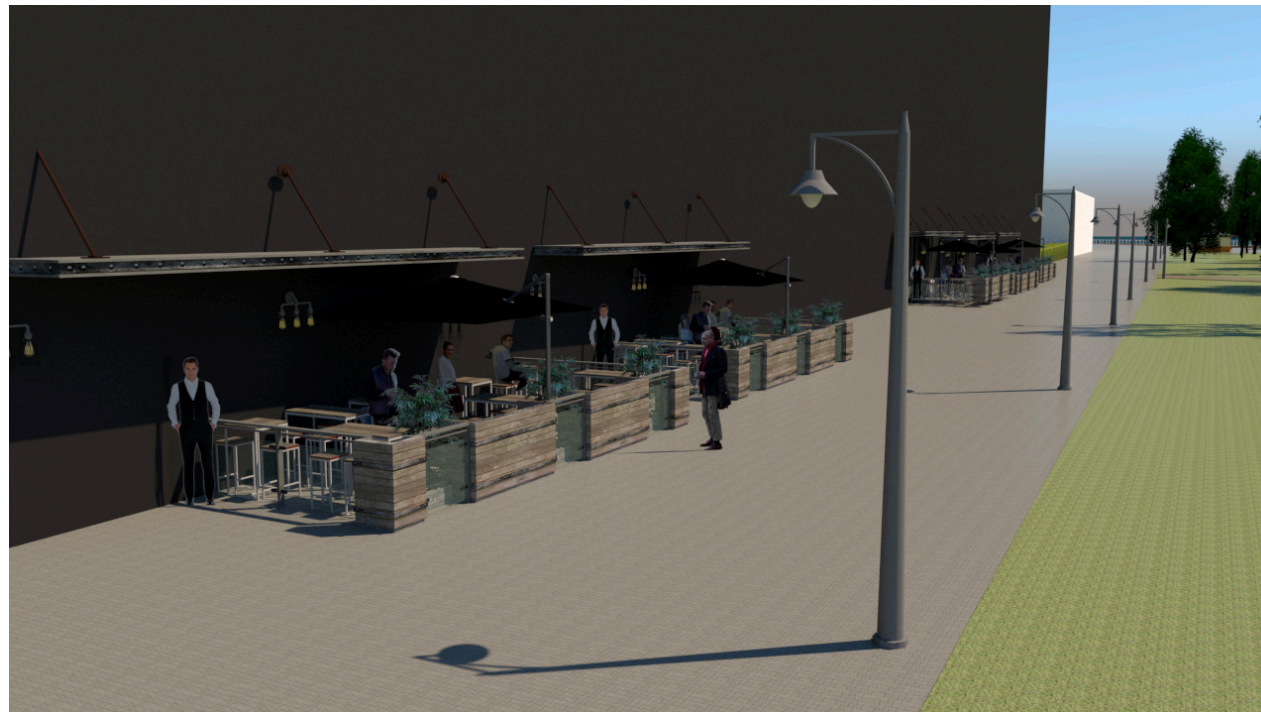
Figur 65: Vy från nordöst över torget mellan badplatsen och inomhusträdgården. Kanten längs kupolerna skapar många sittplatser. På torget finns mindre byggnader som är ämnade för exempelvis kiosker. Möblerna är flyttbara och torget är relativt öppet för att ge möjlighet till olika temporära event eller konserter.

Figur 66: Vy från väst över torget framför terminalbyggnaden. Torget har olika nivåskillnader som skapar sittplatser men även ytor för lek och aktiviteter för barn.

Figur 67: Material.

Figur 68: I terminalbyggnaden finns möjlighet för restauranger med utomhusserveringar längs byggnaden. Serveringarna skapar liv och rörelse samtidigt som de minskar de mentala avstånden och drar ner på skalan av höjden längs byggnadens vägg.

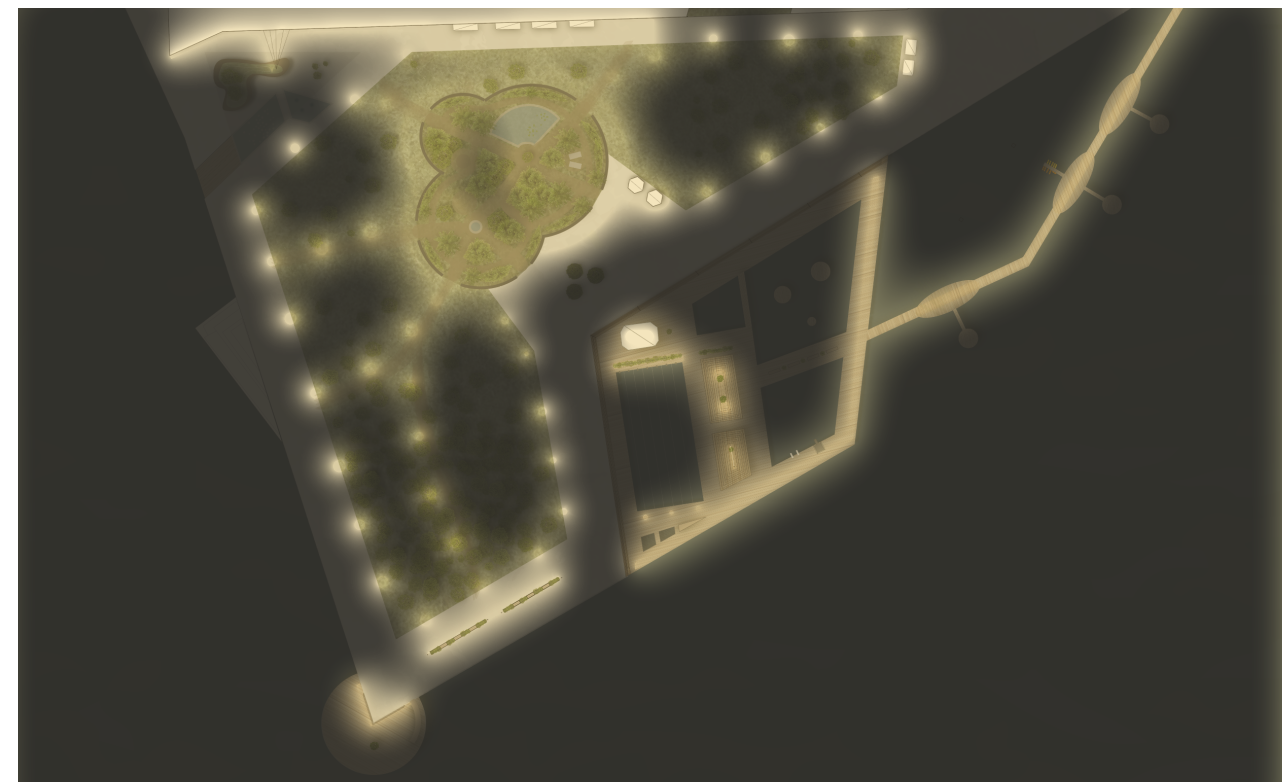

Figur 69: Exempel på vy över kajpromenaden från väst.

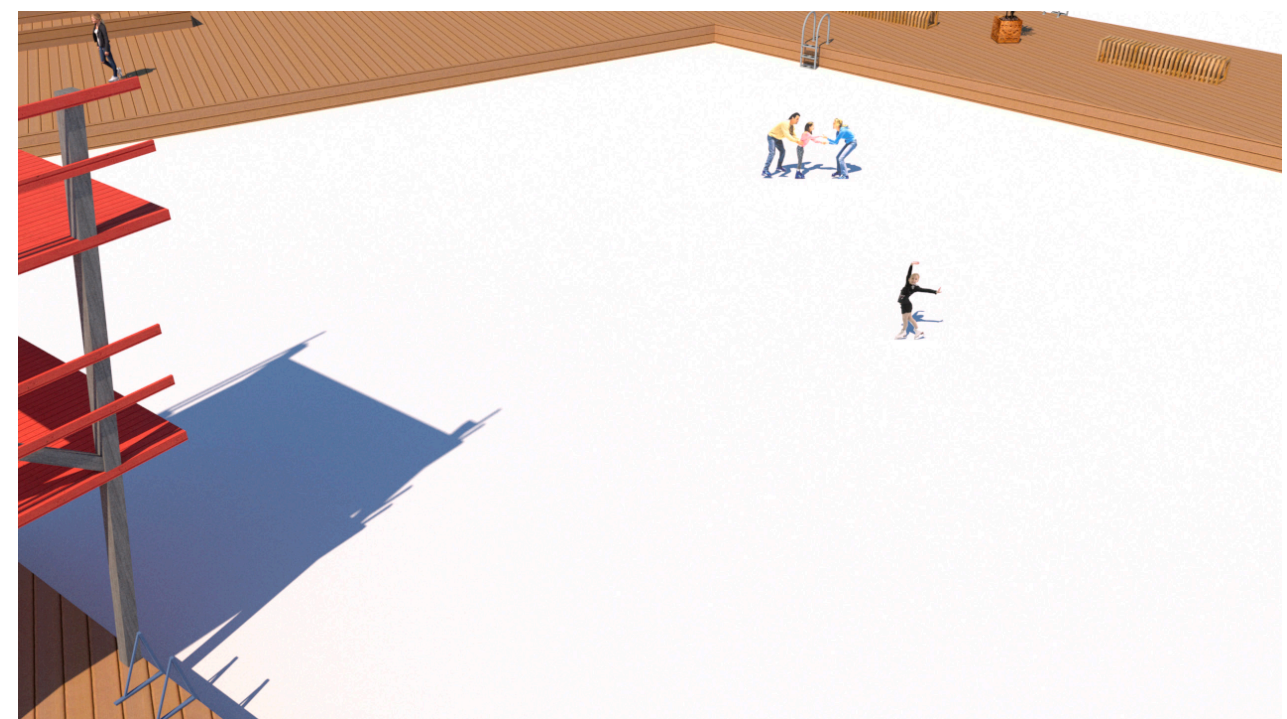
Dygnet runt, året runt

Vid platsgestaltning är det viktigt att ta hänsyn till platsens dynamiska förutsättningar och förändringar över tid. För att platsen ska upplevas som trygg under kvällstid, är det viktigt med bra belysning och aktiviteter. Uteserveringarna längs terminalbyggnaden lockar människor även under kvällstid, vilket skapar liv och rörelse sent in på kvällen. Parkens gångstråk och mötesplatsen är belysta under natten för att öka trygghetskänslan.

Fjordparken har även bra förutsättningar under alla tider på året för att anses vara ett intressant besöksmål. Under våren blir parken en rekreativ plats när växter och träd sakteliga börjar att bli gröna igen. Sommartid besitter parken störst potential med blomstrande grönområden samt bad och sol. Vidare förvandlas platsen till en färgrik oas när träden skiftar färg under hösten. Vintertid, när fjorden fryser till is, finns det god potential för vinteraktiviteter som exempelvis ishockey och konståkning i de istäckta simbassängerna. Eftersom Oslofjordens översta skikt består av sötvatten och Fjordparken ligger relativt skyddat långt in i fjorden fryser vattnet lätt till is under vintern.

Figur 70: Exempel på belysning av Fjordparken under kvällen.

Figur 71: Under vintern kan badplatsen brukas till olika vinteraktiviteter exempelvis konståkning och ishockey.

Diskussion

Vad är sitespecifik utveckling?

Sitespecifik utveckling är ett komplex ämne med många dimensioner att ta hänsyn till. För att kunna omvandla en plats utifrån sitespecifika egenskaper är det därmed av största vikt att definiera vad begreppet site innefattar. I studiens inledande fast var hypotesen att gestalta en plats utifrån de befintliga fysiska egenskaperna som platsen besitter samt undersöka hur det är möjligt att återanvända dessa. Efter vidare studier om begreppet site, i samband med litteraturstudien och platsanalysen, bildades en djupare förståelse om att begreppet även styrs av kommunala visioner och intressen. Följaktligen ändrades gestaltungsforöslagets fokus. Eftersom gestaltungsforöslaget ska ha en realistisk och sitespecifik utgångspunkt, krävs hänsyn till alla dimensioner av site. En av de mest inflytelserika dimensionerna för omvandlingen av Filipstad är Oslo kommuns vision och planförslag (area of influence), där all nuvarande bebyggelse och fysiska strukturer planeras att tas bort. I kommunens planförslag är även Filipstad en del av ett större koncept, Fjordbyen, där området ska integreras som en del av den nya kustlinjen (area of effect). Utmaningen blir således att utifrån kommunens site-omvandlingsmetod samt översättningsläge, gestalta en plats med hänsyn till dess sitespecifika egenskaper trots att alla befintliga byggnader och element inte ska finnas kvar.

Allt eftersom ny kunskap insamlats väcks även fler frågeställningar och förståelsen av att sitespecifika egenskaper även kan vara motstridiga, vilket gör ämnet ytterligare komplext. Vad avgör vilken aspekt som är mest värdefull och hur "bevaras" en plats som planeras att byggas om från grunden? Resultatet av studien blir följaktligen delvis motsägelsefullt. Å ena sidan ligger fokus på att bevara och återuppliva en plats utifrån de befintliga aspekterna, men å andra sidan ska kommunens "tabula rasa"-vision följas. Med denna nya infallsvinkel i åtanke ändrades utgångspunkten för gestaltungsforöslaget om vilka drivande principer som ska styra omvandlingen av Fjordparken. Gestaltungsforöslaget principer innefattar sålunda sitespecifika, dynamiska och immateriella aspekter i första hand såsom historia, klimat och dynamisk materia (fjorden). Resultatet av förslaget blev således sitespecifikt på en mer abstrakt nivå än var intention var i utgångsläget. Även om dessa aspekter är sitespecifika så är det svårt att koppla dem till den tidigare platsen utan vidare kunskap om exempelvis historiskt arv, närliggande områden eller kommunens

planer, vilket gör att resultatet kan upplevas som en total nybyggnad, vilket det även är. Eftersom den fysiska miljön i största grad inte har bevarats så kan man till viss del, enligt min tolkning, kalla förslaget för sitespecifikt men inte platsspecifikt. Även om omkringliggande strukturer tas hänsyn till så skulle en platsspecifik omvandling fokusera mer på platsens fysiska strukturer och element samt tagit större hänsyn till återanvändning av den fysiska miljön i förslaget. Detta med underlag i att begreppet *plats* har en mer fysisk anknytning till det geografiska läget medan begreppet *site* innefattar både fysiska och abstrakta aspekter. Slutsatsen är att sitespecifik design inte enbart behöver ha fokus på att bevara det visuella och fysiska, utan de immateriella aspekterna är även viktiga delar av en sitespecifik omvandling. Dock kan det vara svårt att tolka hur sitespecifik omvandlingen är utan vidare kunskap om siten.

Metoddiskussion

Examensarbetet inleds med en litteraturstudie för att bilda kunskap om studieområdet samt för att kunna strukturera upplägget av arbetet. Baserat på den insamlade kunskapen från litteraturstudien relevanta analysmetoder ut för att ta fram ett realistiskt gestaltungsforöslag på en plats. Analysmetoderna valdes ut genom att utgå från Diedrichs (2015) formulering av site, där de fysiska, dynamiska och immateriella aspekterna innefattade specifika analysmetoder för de element som föll under varje aspekt. Arbetsprocessen har under hela arbetet varit cyklisk, där respektive steg har kopplats till den teoretiska utgångspunkten för att inte tappa den röda tråden. I uppsatsens struktur låg fokus på att gå från ett "uppifrån och ned"-perspektiv, vilket inleds med övergripande teorier som sedan går över till mer specifika formuleringar och slutligen appliceras på en specifik plats.

Platsen som valdes ut skulle vara en del av ett befintligt kustnära omvandlingsprojekt som ligger inom ett tillgängligt avstånd för platsbesök. Filipstad valdes ut som område för studien då det är ett postindustriellt hamnområde som föll in under uppsatsens ämne. På grund av studiens tidsfrist, fanns inte möjlighet att ta fram ett förslag för

hela Filipstad, utan ett mindre område valdes ut för gestaltungsförslaget. För att kunna besvara frågeställningarna krävdes att även att Fjordparkens omkringliggande områden studerades. Platsen behövde ha en kontext som den förhåller sig till och blir en del av. Eftersom Oslo kommun redan avgränsat ett område för en park på Filipstads södra udde, inkluderas parken ut i planförslaget. Den nuvarande platsen för Fjordparken är ett relativt stängt område, vilket även påverkade den empiriska insamlingen. Då det inte var möjligt att ta sig längst ut på Filipstads udde, var det svårt att göra en helt korrekt platsinventering samt undersöka hur exempelvis kajerna ser ut eller vilket material de består av. Denna otillgänglighet utgör därmed en brist i studiens empiri, vilket hade möjliggjorts av att studera en mer öppen plats. Filipstads otillgänglighet upptäcktes efterhand när studien redan var påbörjad.

Inventerings- och analysmetoderna valdes ut baserat på mina egna kunskaper, värderingar och erfarenheter, utifrån min uppfattning av texter och dokument som studeras. Detta medför att min personliga tolkning av olika teorier och hur de appliceras i ett verkligt fall till viss del kan skilja sig från författarens intentioner. Ett relevant komplement till dokumentstudien hade därför kunnat vara intervjuer med sakkunniga på Oslo kommun. Ett sådant material hade bidragit till en djupare förståelse av kommunens intentioner med Filipstad. Eftersom jag själv inte har besökt platsen innan studien, har jag ingen personlig anknytning till den. Därmed hade det även varit intressant att intervjua personer som har en lång historia eller minnen anknutna till platsen och som med egna ord kan beskriva den.

Den egna tolkningen av site och platsförståelse, baserat på erfarenhet och kunskapsnivå, är ett diskussionsområde som är högst relevant inom rollen som landskapsarkitekt. Precis som Burns och Kahn (2005) beskriver om skillnaden på *site-thinking* och *thinking about site*, är en av de största utmaningarna i professionen hur människor tolkar saker. Som individ har vi alla olika bakgrunder och värderingar, men besitter samtidigt inte alltid samma kunskap. Detta medför att våra visioner och mål ofta skiljer oss åt. Olikheterna behöver dock inte alltid vara en negativ aspekt. Människor med olika kunskaper och bakgrunder kan komplettera varandra och ses som en tillgång när de jobbar tillsammans. Denna uppsatsen hade således kunnat gynnas av att ha två författare som exempelvis kunde diskutera olika tolkningar av texter och begrepp.

Vidare studier och fördjupning av projektet

Det är svårt att förutspå hur effekterna av gestaltungsförslaget skulle vara efter färdigställandet. Baserat på närliggande kustnära platser, går det dock att förutsäga att Fjordparken har potential till att bli ett populärt besöksmål, framförallt på sommaren. Detta skulle i sin tur stärka de redan populära turistmålen runt Aker Brygger och Tjuvholmen, samt förbättra kopplingen mellan dessa områden och Frogner Stranda. Fjordparkens läge mellan dessa populära besöksområden skulle även generera besökare relativt snabbt till det nybyggda området. Eftersom en platsomvandling generellt sett är ett väldigt komplext ämne, vilken styrs av ständigt skiftande ideal, värderingar och lagar, är det svårt att förutspå vad som är aktuellt tio, tjugo år framåt i tiden när platsen är färdigställd. En hypotes är dock att utgå från att platsens historia och egenskaper är utgångspunkter som är väsentliga framöver, oavsett tidsperiod. Det skulle därför vara intressant att leda Diedrich (2015) och Kahns (2005) tolkningar vidare och ta fram ett verktyg om vilka konkreta analysmetoder som är relevanta vid en platsomvandling, även vid andra urbana omvandlingsprojekt som inte innefattar hamnområden. En intressant infallsvinkel skulle vara hur olika professioner kan jobba med sitespecifika egenskaper på en plats som inte existerar. Ett exempel på detta är Västra Hamnen i Malmö, där marken inte tidigare existerat, utan består av utfyllda landmassor. Är det möjligt att även vid liknande projekt ha en platsspecifik utgångspunkt? Hur skulle en sådan arbetsprocess i så fall se ut? Studiens utgångspunkt skulle förmodligen behöva lägga mer fokus på immateriella aspekter samt hur en plats kan utformas från abstrakta egenskaper.

En vidare studie, med utgångspunkt i ovannämnda tolkningar, skulle kunna innefatta ett gestaltungsförslag på hela Filipstad. Denna hade sedan kunnat jämföras med det förslag som Oslo kommun presenterat där likheter och skillnader analyseras. Till detta förslag skulle det även vara intressant att fokusera mer på "platsåtervinning" samt att utveckla en översättningsmetod som är mer inriktat åt utlänkning i ett försök att väva in vissa befintliga byggnader och funktioner i det nya området.

Under arbetets gång väcktes även fler design- och funktionsrelaterade frågeställningar som det till viss del inte gick att fördjupa sig i med hänsyn till studiens avgränsning.

Hur skulle det vara möjligt, med hänsyn till platsens storlek, att förminska platsens upplevda skala och förkorta de mentala avstånden? Vilka risker finns med att bygga kustnära och hur kan en kustnära plats göras motståndskraftig mot framtida vattennivåhöjningar eller översvämningar? Hamnområden är även generellt sett förorenade av industriverksamheternas utsläpp, vilket medför att de oftast kräver en grundlig sanering för att möjliggöra en hälsosam plats för både natur och människor.

En annan frågeställning, värd att fördjupa sig i, är vilka olika typer av växter och arter som kan överleva i Oslos skiftande klimat. Vilka typer av växter skulle klara av att leva i ett varmt växthus under sommaren, men ändå överleva en skandinavisk kyla för att inomhusträdgården inte blir en helt död plats om vintern? Trädens grenverk och kronans ljusgenomsläpp är även en viktig aspekt för att få fram rätt atmosfär i grönområdet. De är viktiga element för omvandling av storskaliga platser genom att minska mentala avstånd, "dra ner" skalan samt skapa rumsliga miljöer. Eftersom träd och växter även är levande och dynamiska, är det därmed viktigt att studera hur de ändrar form och storlek över tid samt hur detta påverkar upplevelsen av platsen. På så vis är vegetationen på platsen en avgörande faktor i hur den rumsliga miljön upplevs, vilket skulle kunna behandlas i en studie för sig själv.

Avslutningsvis bör frågan om landskapsarkitektens roll i omvandlingsprojekt lyftas. Vem är det som egentligen bär ansvaret i att bevara en plats utifrån dess sitespecifika egenskaper när det är många aktörers intresse som ska tillgodoses och vad är landskapsarkitektens roll i ett projekt där olika professioner samverkar? Skilda värderingar samt vems röst som väger tyngst förblir en opåverkbar faktor vid alla typer av stadsomvandlingsprojekt.

Referensförteckning

Birgerstam, P. (2000). *Skapande handling – om idéernas födelse*. Lund: Studentlitteratur.

Björk, C., Strömsten, I. & Reppen, L. (2000). *Så byggdes staden: [stadsbyggnad, arkitektur, husbyggnad]*. Tips och idéer till boken Så byggdes staden. Stockholm: Svensk byggtjänst.

Boverket, (2006). *Lär känna din ort! – metoder att analysera orter och stadsdelar*. Hämtad från: https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2006/lar_kanna_din_ort.pdf

Braae, E. & Diedrich, L. (2012). *Site specificity in contemporary large-scale harbour transformation projects*, *Journal of Landscape Architecture*, 7:1, 20–33

Burns, C.J. & Kahn, A. (red.) (2005). *Site matters: design concepts, histories, and strategies*. New York: Routledge.

Byggnyheter, (2019). *NCC utvecklar Christiansholm*. Hämtad från: <https://www.byggnyheter.se/20191016/21929/ncc-utvecklar-christiansholm?page=0%2C35>

Diedrich, L., Kahn, A. & Dahl, C. (2015). *Site-specific design: Driving force for harbour transformation*.

Diedrich, L. (2013). *Translating harbours: site-specific design approaches in contemporary European harbour transformation*. Frederiksberg: Department of Geosciences and Natural Resource Management, University of Copenhagen.

Faskunger, J. (2007). *Den byggda miljöns påverkan på fysisk aktivitet – En kunskapssammanställning för regeringsuppdraget "Byggd miljö och fysisk aktivitet"*. Statens Folkhälsoinstitut. Hämtad från: https://www.norskfriluftsliv.no/wp-content/uploads/2016/03/R200703_Byggd_miljo_web1.pdf

Folkhälsomyndigheten, (2019). *Buller och höga ljudnivåer*. Hämtad från: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/miljohalsa-och-halsoskydd/tillsynsvagledning-halsoskydd/buller/>

Healey, P. (2007). *Urban complexity and spatial strategies: towards a relational planning for our times*. London: Routledge.

Javad Koohsari, M., Oka, K., Owen, N. & Sugiyama, T. (2019). *Natural movement: A space syntax theory linking urban form and function with walking for transport*. Hämtad från: <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/>

JeKoPhoto, (2020). *Twilight Calculator – "Blue Hour / Golden Hour Table"*. Hämtad från: <https://jekophoto.eu/tools/twilight-calculator-blue-hour-golden-hour/index.php>

Lindholm, G. (2015). *Beyond Green: Thinking across scales and categories*. In: Diedrich L, Kahn A, Dahl C (eds). *SITE-SPECIFIC DESIGN. Driving force for harbour transformation: 49–51*. Alnarp: Sveriges Lantbruksuniversitet.

Lindqvist, M. (2009). *Rekreationsytor och goda ljudmiljöer*. Miljöförvaltningen Stockholm stad. Hämtad från: http://miljobarometern.stockholm.se/content/docs/mhu/9/rekreationsytor_ljudmiljoer_2009.pdf

Lynch, K. (1960). *The Image of the City*. Cambridge MA: MIT Press.

Løkke. (2018). *Wikipedia, det frie oppslagsverket*. Hämtat 31.08.20 från: nn.wikipedia.org/w/index.php?title=L%C3%B8kke&oldid=3058440.

Miljøstatus, (2019). *Sjekk miljøtilstanden på kart – Miljøstatus Kart*. Hämtad från: <https://miljoatlas.miljodirektoratet.no/MAKartWeb/KlientFull>.

Mohamed, B. & Salim, M. (2018). *Preserving sense of place at historic waterfronts in Malaysia*. Hämtad från: https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/abs/2018/06/shsconf_iclk2018_06004/shsconf_iclk2018_06004.html

Mostafavi, M. & Doherty, G. (red.) (2016). *Ecological urbanism*. (Revised edition). [Cambridge, MA]: Harvard University, Graduate School of Design.

Najafi, M. & Shariff, M. K. B. M. (2011). *The Concept of Place and Sense of Place In Architectural Studies*. Hämtad från: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.294.3599&rep=rep1&type=pdf>

Nobis, E. (2017). *Segregation är en följd av modernistisk stadsplanering*. Hämtad från: <https://arkitekten.se/debatt/segregation-ar-en-foljd-av-modernistisk-stadsplanering/>

Oslo kommun, (2013). *Filipstad områdesregulering; Illustrasjonsplaner – areal og volumstudier (Vedlegg 5)*. Hämtad från: <https://innsyn.pbe.oslo.kommune.no/saksinnsyn/showfile.asp?jno=2013060821&fileid=4044892>

Oslo kommun, (2011). *Filipstad områdesregulering; Stedsanalyse (Vedlegg 3)*. Hämtad från: <https://innsyn.pbe.oslo.kommune.no/saksinnsyn/showfile.asp?jno=2013060821&fileid=4043861>

Oslo Kommun, (2008). *Prinsipper for utvikling av helheten i Fjordbyen og for delområder – Planprogram for Filipstad, Vipetangen og Alnas utløp*. Hämtat från: <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/134073-1421674380/Tjenester%20og%20tilbud/Plan%2C%20bygg%20og%20eiendom/Overordnede%20planer/Område%20-%20og%20planprogrammer/Plan%20for%20Fjordbyen.pdf>

Prosjektledning, (2020). *SWOT-analys: Hur du gör en SWOT-analys*. Hämtad från: <https://prosjektledning.com/swot-analys/>

Seamon, D. (2002). *Phenomenology, Place, Environment, and Architecture: a review of the literature*. Hämtad från: <http://www.phenomenologyonline.com/articles/seamon1.html>

Sieber, T. (2008). *Waterfront Revitalization in Postindustrial Port Cities of North America*.

Vogler, A. & Vittori, A. (2006). *Genius Loci in the space-age*. Hämtad från: http://www.architectureandvision.com/av/download/vision/061123_PP_GeniusLociintheSpace-Age.pdf

Yin, R.K. (2003). *Case study research: design and methods*. (3 ed.) Thousand Oaks: Sage Publications.

Bildförteckning

Figur 3: Oslo kommun, (2011). *Filipstad områdesregulering; Stedsanalyse (Vedlegg 3)*. Hämtad 17.06.20 från: <https://innsyn.pbe.oslo.kommune.no/saksinnsyn/showfile.asp?jno=2013060821&fileid=4043861>

Figur 4: Oslo Kommun, (2008). *Prinsipper for utvikling av helheten i Fjordbyen og for delområder – Planprogram for Filipstad, Vipetangen og Alnas utløp*. Hämtat 17.06.20 från: <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/134073-1421674380/Tjenester%20og%20tilbud/Plan%2C%20bygg%20og%20eiendom/Overordnede%20planer/Område%20-%20og%20planprogrammer/Plan%20for%20Fjordbyen.pdf>

Figur 5: Oslo Kommun, (2008). *Prinsipper for utvikling av helheten i Fjordbyen og for delområder – Planprogram for Filipstad, Vipetangen og Alnas utløp*. Hämtat 17.06.20 från: <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/134073-1421674380/Tjenester%20og%20tilbud/Plan%2C%20bygg%20og%20eiendom/Overordnede%20planer/Område%20-%20og%20planprogrammer/Plan%20for%20Fjordbyen.pdf>

Figur 14: Oslo kommun, (2013). *Filipstad områdesregulering; Illustrasjonsplaner – areal og volumstudier (Vedlegg 5)*. Hämtad 17.06.20 från: <https://innsyn.pbe.oslo.kommune.no/saksinnsyn/showfile.asp?jno=2013060821&fileid=4044892>

Figur 15: Oslo kommun, (2011). *Filipstad områdesregulering; Stedsanalyse (Vedlegg 3)*. Hämtad 11.10.20 från: <https://innsyn.pbe.oslo.kommune.no/saksinnsyn/showfile.asp?jno=2013060821&fileid=4043861>

Figur 16: Oslo kommun, (2011). *Filipstad områdesregulering; Stedsanalyse (Vedlegg 3)*. Hämtad 11.10.20 från: <https://innsyn.pbe.oslo.kommune.no/saksinnsyn/showfile.asp?jno=2013060821&fileid=4043861>

Figur 17: Miljøstatus, (2019). *Sjekk miljøtilstanden på kart – Miljøstatus Kart*. Hämtad från: <https://miljoatlas.miljodirektoratet.no/MAKartWeb/KlientFull>.

Figur 21: Oslo kommun, (2020). *Filipstad*. Hämtad 17.06.20 från: <https://www.oslo.kommune.no/slik-bygger-vi-oslo/fjordbyen/filipstad/#gref>

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds-
och växtproduktionsvetenskap

Fjordparken - En studie om postindustriell stadsomvandling
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning, Alnarp 2020
Landscape Architecture – Master's programme, Alnarp
Examensarbete • 30 hp
Mikaela Persson